

ELŐFIZETÉS

ELYVEN:
Egy évre 24 KATONA
Egy hónap 2 KATONA
VIDRAK:
Egy évre 24 KATONA
Egy hónap 2 KATONA

ERŐNYTES

6-nyaruk postai sor egyenlő 24 KATONA
KATONA KATONA KATONA KATONA

Nyitási díj: 24 KATONA

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesület
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 257.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut. 23. sz.
TELEFON-SZÁM: 261.

Arad, 1908.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Szerda, április 15.

Mai számunk főbb közleményei:

Vezércikk: Izgalmas szünet.
A hatóság a közös konyha ellen.
A felség bizalmatlan.
Megvádolt ügyvéd.
A király ajándéka.
Aradi erkölcsök.
Mezeit elitették?
A nap furcsaságai.
A két vezérkari őrnagy öngyilkossága.
Aktuális emberek.
Mért nem jött le Hercege Ferenc?
Öngyilkos aradi mérnök.
Téma: Gáspár Ferenc dr. könyve. Írta: Cholnoky Jenő dr.

Izgalmas szünet.

Arad, április 14.

A politikai élet husvét szünete egyáltalában nem olyan csendes, nyugalmas, mint ahogy remélték. A jövő parlamenti élete nagy titkokat, nagy terveket, bizonytalan, ma még megsejthetetlen eseményeket rejteget, — nem csoda tehát, ha a nagy események előre vetik árnyékukat és már most, a husvét szünet alatt mutatkoznak halvány körvonalak alakjában.

Már a minap is egész csomó olyan esemény került felszínre, amelyek elsőrangú politikai érdekességgel és értékkel bírnak. Legelsősorban érdemes megemlékezni Kossuth Ferencnek az önálló bank ügyében tett nyilatkozatáról. Az önálló bank kérdése ugyanis olyan szerepet játszott, mint valami mumus. Az emberek valósággal félték tőle már. Az emberek

nem mertek e kérdésben egész önállóan gondolkodni. Fentartással nyilatkoztak e kérdésről. Csűrös-csavarás uralkodott az egész vonalon. A függetlenségek elvileg az önálló bank híveinek vallották magukat, de hagytak kibuvó utakat, hátha a kormányérdekek így követelik. A hivatalos véleményt, az irányító gondolatot senkise tudta e kérdésben. Most végre megszólal Kossuth Ferenc és a függetlenségi körök gyűlésén nagy beszédet mond az önálló bankról.

Az önálló bank — Kossuth szerint — a függetlenségi párt sarkalatos programja és a képviselőházon áll, hogy megvalósítsa az önálló bankot. Konstatálja, hogy az önálló bank megvalósításának törvényes akadálya nincs. Igaz, hogy némely helyről akadályokat gördítenek a nemzeti bank megvalósítása elé és féltik a nemzetet a változással járó megrázkódtatástól. Ő azonban nem fél. A nemzetnek most meg van a szabad rendelkezési joga, tehát, ha némi áldozattal járna az önálló bank megvalósítása, a magyar nemzet önállóságának ily fontos tényezőjeért meg kell azt hozni.

Tehát meg kell hozni. Kossuth Ferenc mondta. Ez világos és egyenes beszéd. Örömmel konstatáljuk ezt, mert ma már nagyon sokan vannak olyanok, akik az ország gazdasági felvirágozásának egyik hatalmas előmozdítóját az önálló bankban látják. Kossuth Ferenc beszédéből következően, ezek a féltve őrzött remények teljességgel fognak. Ha, majd később, esetleg — a jövőt sohasem lehet előre

látni — félhivatalos helyről kibuvó szavakat keresnek, ez ingadozó taktikával szemben mindig hivatkozni lehet Kossuth szavaira: *Még kell azt hozni!*

Van egyéb érdekesség is. Aerenthal báró külügyminiszter eredménytelenül távozott el Budapestről. A külügyminiszter ugyanis puhítani jött. A függetlenségi pártot akarta megpuhítani. A függetlenségi párt ugyanis a tisztí fizetések fel-emelésének ellentmondott. A katonai kérdésekben nem engedett. Hiába hivatkoztak előtte arra, hogy a tisztí fizetéseket szociális okokból is emelni kell. Aerenthal báró pedig az osztrák delegációban megígérte, hogy májusig meg lesz a tisztí fizetésemelés. Az előkelő idegen utja kárba veszett. Nem sikerült a puhítás. Így mondják. Ebből még bonyodalmak várhatók.

A nap érdekességeit betetőzi az öreg Szappanos István s Kossuth Ferenc aférje. Szappanos ugyanis kilépett a pártból. Kossuth azt válaszolta a kilépésre, hogy nevetségessé válik mindenki, tehát Szappanos is abban a pillanatban, amikor magát ő nála, Kossuth Lajos fiánál jobb hazafinak tartja. Ez erős vágás volt. Az öreg Szappanos szó nélkül nem hagyta. Azt mondja, hogy Kossuth Ferencről a hazafiság tekintetében nem fogad el kitánitást. Őt igazolja multja, ő mindig függetlenségi volt, Kossuth Ferenc pedig a

Gáspár Ferenc dr. könyve.

Írta: Cholnoky Jenő dr.

Végig olvastam az egész könyvet, mind a hat kötetet, az első betűtől az utolsóig. Az a benyomást keltette bennem, mintha valami kellemes és világlátott utazással együtt körülutaztam volna a földet, nem valami tudományos fölfedezések, nem világra szóló uti kalandok kedvéért, hanem hogy világot lássak, idegen népeket, más világszöveget s aztán kellemes emlékekkel térjek haza. Persze, hogy ilyen utazás után nem marad el az a tömörkedéskulcs, a mit az ember mindjárt el kezd szeretni, a mint kihozódik a fatornyos házából.

Kedves, felejthetetlen képeket idézett föl emlékeimben. Mintha halkanam a hullámok sustorgását a tompán dübörgő hajó odalán, mintha látnám a palmakoszos sziget fölcsúását, a melyről a forró égővi szardok szaladságos szagát hozza a hajóra a meleg, paradus esti levegő. A bükölő élet zürzavara, az idegen népek kábító összeverzselegésének csodálatos varázsa zug a fejemben, a mint letezem a könyvet. Magam is jókora részét láttam a mi kis felszegen keringő golyócsunknak s az utazás első és talán legmaradandóbb benyomásainak hü képét varázsolta elém Gáspár könyve.

Már pedig akkor nyugodtan adom az olvasó kezébe ezt az olvasmányt, mert az ő képzeletébe is hü képeket fog ébresztani, s ha nem is úgy, mint valami utazás alapján, de

valóban hűen és elevenen ismeri meg a nagy világot.

Hogyan épül föl valamely nemzet tudományos műveltsége? Hogy valahol tudósok nevelkedhessenek, dolgozhassanak és a tudomány előre haladjon, ahhoz mindenképp szükséges olyan intelligens nép, a mely bírálja a tudományok hasznos, sőt nélkülözhetetlen szükségét. Nem szükséges, meg nem is lehetséges, hogy a társadalomnak minden tagja tudós legyen, hanem legyen annyi műveltség, hogy a tudományt és a tudományos munkálkodást megbecsülje. Ehhez pedig okvetlenül szükséges, hogy a nagyvilágról fogalma legyen, hogy hazáján kívül még más világokra is megismerkedjék.

Régen megállapított történelmi igazság, hogy azok a népek es nemzetek viszik leggyorsabban előre az emberi művelődést, amelyek könnyen utazhatnak, könnyen megismerkedhetnek idegen népekkel, idegen művelődésekkel. A görög szigatvilág a legjobb példa erre, ahol a tengeri hajózás csodálatosan kifejlődött partok közt könnyűszerrel fölvirágozhatott. Az ilyen országban sok a világlátott ember, ezek pedig a művelődés igazi rugói.

Magyar hazánkat nem áldotta meg a sors olyan fekvéssel, hogy népei könnyen csábultak az utazásra, hisz aug van tengerünk, országunkat mindenfelől nagy hegyek veszik körül, amelyek nagyon jó határjelek ugyan, de éppen nem kedveznek az utazásnak, vagy az utazó hajlam kifejlődésének. A magyar embert tehát mesterségesen kell utazásra csábítani,

hogy köztünk is sok legyen a világlátott ember. Széchenyi István csak onnan messziről, a külföldről látta meg hazájának rettenetes elmaradottságát s ha mindig itthon ült volna, talán akkor is sejtette volna a lángelme utkos hatalmánál fogva azt a szomorú képet, amit csak madártávlatból látott meg igazán, de semmi esetre sem ösztönözte volna arra a gigási tevékenységre, amelynek hazánk valóban újjászülését köszönhette.

A Széchenyi-féle kulturális és gazdasági tetterővel és képességgel fölruházott hazafiakra van ma szüksége hazánkunk s a 48-as és 67-es pártállások helyett én ma Széchenyi-párt nevezete alatt bontanék zászlót, ha politikával akarnék foglalkozni.

Ilyen férfiakra pedig csak úgy tesz szert nemzetünk, ha sok világlátott fia van. Künn a nagyvilágban tanuljuk megismerni gyengeségeket s ott találjuk meg az eszközöket is, a melyekkel valóban meg lehet teremteni a magyar imperiumot.

Gáspár könyve megismerteti a nagyvilágot. Elvezethető, kedves olvasmány gyanánt lopja be elménkbe azt a világismeretet, ami nélkül intelligens ember nem is képzelhető. Mesteri könnyedséggel jellemzi az idegen világokat, melyekről kevesebb tehetséggel megállított leíró csak hosszúságos magyarázattal tudna hasonló eleven és hü képet szerkesztetni. De nem ezt tartom én Gáspár könyve legnagyobb érdemének.

függetlenségi elvek ellenére rossz kiegyezést kötött, kvótát emelt.

Tanulságos ez a harc. Bizonyosága annak, hogy a függetlenségi pártot azok támadják leghevesebben, akik valaha feyvertársak voltak. Bizonyosága annak, hogy a függetlenségi párt az őt ért gyanúsításokkal, elvszegési vádakkal szemben csak úgy védekezik, ha rálép a nagy törvényhozási alkotások terére.

A hatóság a közös konyha ellen.

A vágóhidra!

Arad, április 14.

Arad azon kevés számú városok közé tartozik, ahol a közös konyha intézménye nem került a felszámolás sorsára, hanem mind s zélesebb körre terjed és mind jobb anyagi eredménnyel működik. A titka ennek abban van, hogy az *aradi közös konyha*, amely több mint száz tag számára szolgáltat ételt, helyes, okosan számoló és gondos gazdálkodás alapjára van fektetve.

És most ezt az egyetlen viruló intézményt is áldozatul szemelte ki a *hatóság*. A hatóság, amelynek legelemibb kötelessége volna, hogy a drágaság megszüntetésére, annak elviselhetővé tételére intézkedéseket tegyen, segítő eszközöket adjon s amely ezen cél érdekében a komikussá vált próbavágáson kívül *semmit se tett*, — a hatóság, úgy látszik, tönkre akarja tenni azt az intézményt, amelyet a város polgárainak egy csoportja a maga erejéből létesített a drágaság ellen való védekezés céljából.

Az aradi közös konyha újabb a sértéseket és a szópós borjukat háznál vágatja, hogy ezzel is olcsóbban szerezzék be a húst. A *rendőrség megindította az eljárást a közös konyha ellen*, azon a címen, hogy a vágatást a vágóhidon kellett volna elvégezteni. Hát ez a mérsárosok érdekét védő erőszakos eljárás. A közös konyha nem nyerszedő vállalat s nem

tekinthető a husparosokkal egyformának s így nem kötelezhető arra, hogy amit más magánember a háznál vágathat, azt a vágóhidra vágja.

A hatóság másik pár-fogása az, hogy a közös konyhát a *husfogyasztási adó alá* akarja venni. Ennek jogtalan voltát maga a pénzügyminiszter kimondta. Egy elsőrendű pénzügyi szaklap erről a kérdéssel ezeket írta:

A borítal és husfogyasztási adótörvények és szabályok 66 §-ában az iparosok sorába nem tartozó személyiségeknek *saját házi* szükségletükre eszközölt vágások vagy ölések tekintetében megállapított adómentessége, a törvény célzatának megfelelően, megilleti a kizárólag saját tagjainak étellel való ellátására, az üzletszerű nyereség teljes kizárásával alakult s ennél fogva magánszemély jellegével bíró közös konyhákat is, de csak abban az esetben, ha a levágott marhát, vagy leölt sertést kizárólag a közös konyha tagjai fogyasztják el és még részben sem engedik át olyan személyeknek, kik a közös konyhának nem tagjai. Ily értelemben határozta a pénzügyminiszterium 1908. évi 7883. szám alatt.

S amiképp a husfogyasztási adó tekintetében magán személynek kell a közös konyhákat tekinteni, ép úgy áll ez a vágóhídi kényszerre nézve is. Az aradi hatóságok egy kevés alaposág után könnyen megérthetik ezt — s ha belátták, ne vessenek ok nélkül gáccot a szépen fejlődő, nyolcvan család legközvetlenebb érdekelt érintő intézmény működése elé.

A felség bizalmatlan.

A titokzatos audiencia.

— Az *Aradi Közlöny* távirati értesítése. —

Arad, április 14.

A kormány tagjai Aehrenthal báró külügyminiszter elutazását Budapestről a megkönnyebbülés sóhajával vették tudomásul.

— Most aztán — írták — beáll a husvétii pihenés, a szélsédek a politikában . . .

A parlament háza csakugyan zárt kapukkal mered a világba s a kormány legtöbb tagja a vidéki élet vagy a tengerparti fürdőhelyek kedves gyönyörűségeit

élvezi. Annál gyöngédtelebb dolog tehát, hogy most is akadnak indiszkrét közlések, amelyek rávilágítanak egyre másra, ami a korona és a koalíció közt való viszonyt jellemzi s így valahogy csak mégis odatartozik a politikai helyzet képébe.

A mai nap tükre ezeket mutatja:

A király bizalmatlan.

Bécsből jelentik, hogy az utóbbi napokban *Zichy* János grófnak kívül még egy magyar politikust fogadott a király magánkiallatgatóján, *Széchenyi* Gyula grófot, a király személye körüli volt minisztert. Ez az audiencia is a kormány tudta és megkérdezése nélkül folyt le s ezen is a király a koalíció politikája felől kérdezte meg a koalíción kívül álló politikus véleményét.

Más forrásból jelentik:

Az a hatás, melyet *Zichy* János gróf kiallatgatója a politikai körökre gyakorolt, még nem oszlott el teljesen. A legjobb eshetőséget véve: azt, hogy ennek az audienciának semmiféle politikai jelentősége nem volt, még akkor is fennmarad egy nyugtalanító gondolat:

— A király bizalmatlan a koalíció és különösen a függetlenségi párttal szemben.

Nagyon természetesen, csak kutatják az okát. Egy az udvari körökben járatos politikus a következőképpen oldja meg a rejtélyt:

— A nagy események hatása — mondja — nem olyan intenzív, mint az *apróbb baklövészek mögött maradó kényelmetlen és kellemetlen hangulat*. Ha a királynak a kormány be is szállított eddig mindent, amit vállalt, azért Bécsben nem feledik el, hogy ugyanez a kormány olyasmit is követelt már, amit a *korona egyenesen ellene irányuló inszultusnak tekintett*. Az alkotmánybiztosítékokról szóló javaslatok tervezetét közt volt olyan rendelkezés is, amely szerint a király a feloszlott országgyűlést három hónap alatt köteles összehívni. Ha ezt nem tenné, a megyéknek jogukban áll megsejteni a választásokat királyi összehívó levél nélkül is. A javaslatot Daruváry főnök referálása után visszavetette a kabinetiroda, de azóta nem feledték el azt Bécsben. S erre az időpontra vezetendő vissza, amire ezelőtt nem volt példa,

Aki figyelmesen elolvasta, okvetlenül vágyakozni fog az utazásra. Látni mindazt a sok különféle furcsaságot, amit olyan mulatságosan esztel az író, látni azokat a mienctől teljesen eltérő viszonyokat, amelyek közé kalauzol bennünket a könyv, aztán látni ezt a sok sok mindenfélre szépet . . . Nincs is szebb, mint a világlátás, az utazás. Gáspár könyve megtanít arra is bennünket, hogy ma már nem jár nagy nehézséggel a legidegenebb világba való elutazás sem. Olyan kényelmesen, olyan biztosan és aránylag annyira olcsón lehet ma már óriási utakat megtenni, hogy egy kis takarékosággal összegyűjthetjük a hozzávaló összeget. S aki egyszer nagy utat tett, az életének legszebb emlékei közé fogja mindig sorolni az utazás emlékeit. Milyen egészen más nézetet lesznek a dolgokról! Mintha nem is az az ember volna, aki az utazás előtt volt. A mikor hosszú tengeri utamról hazatértem, emlékszem, hogy az első meglepetésem az volt, hogy milyen kicsi a Duna Budapest előtt, milyen parányiak rajta a „nagy” hajók.

Aki látta az Alpok hegyóriásait, aki napokig bámult a végtelen csúcsra, amelyen gyorsan siklik tova a hajó és napokon keresztül nem akarnak a partok feltűnni, aki látta például azokat a hajóóriásokat, amelyek az Atlanti óceánt szelik keresztül; annak egészen más fogalma lesz a „nagyról.”

Ceylon vagy India csodálatos növényzetének látása egészen megváltoztatja nézetünket a nagy zürdön szépről. Egy vasutas utazás Ceylon

szigetén Colombóból Kandybe, egyszerre érthetővé teszi előttünk a keleti írók fantáziáját. A rettenő sziklafalakon kapaszkodó vonat abba kerül mintha a paradicsom kerijére látnánk: az egymással küzdő növényzet bujaságát csak a színek őzöme muija fölül, a rővny-tengerből kiváló egyedek üdőségől duzzadó pou páját csak az egyes színek ragyogása színyja tul. A sziklafalról kinőt Cycas egyetlen óriási levele áhajtlik az egész pálya fölött, mintha valami díadalkapu alatt robognának keresztül, s a haragoszöld boltozat ívében látszó távoli hegyek hamvas színei fölé boruló kristály ég a tündérmesék világába varázsol bennünket. Ilyent csak Ligeti tudott festeni, ő is ott tanulta a kelet perzselő napfényében. Aki ezt nem látta, annak nagyon gyöngé fogalma van a szépről.

De miként ítéljen az emberről az, ki nem látott embereket egészen más világnézetek, egészen más erkölcsi és társadalmi fölfogások világában? Aki nem látta, hogy a japáni embernek a meztelenség épen olyan föltűnés nélkül való, mindennapi dolog, mint itthon a szürke télikabát, aki nem látta a tekintélyes kiralt feleségével és három szeretőjével együtt, vagy az őrzőgő indiai fakirt, avagy az angol, aki a hajón a hölgyek előtt este semmiképpen sem merne megjeleni másképpen, mint frakkban, míg ugyanazok előtt a hölgyek előtt nem átalja reggel megjeleni abban a ruhában, amelyben kiugrott az ágyából: hogy ismerhetné az az „embert” tökéletesen.

Az amerikai nagyvárosok szédelő nyüzsgése, a világforgalmi kikötők óriási áruforgalma, a gyarmatok kolosszális aranyu termelése, a szorgalmas kínai kertészkedése, az oázisok emberfeletti küzdelme a sivatagokkal, a pampák belátha által marhacordál, az ausztráliai „squatter” tengeri juhnyája, meg az aranymezőkön tomboló bo zorkánytánc: egészen más fogalmakat ébresztenek a „gazdasági életre”. Ott látjuk az igazi világtörténelmet szemünk előtt bonyolódni, ott értjük csak meg, hogy el kell vesznünk, mint a törékeny sajkának az óceán haragos hullámai között, ha nemzetünket meg nem erősítjük műveltségben és gazdaságban egyaránt.

Aki a világot nyitott szemmel utazta be, az nem lesz kozmopolita, hanem lángoló bazaszeretettel fog megtérni ebbe a kicsi, gyöngé, de annál édesebb otthonba, amely a miénk, egyedül a miénk, hisz oly árva, olyan elhagyottak vagyunk! Más nép talál erre-arra rokonokat, akiknek tán még a nyelvét is megérti, úgy félig meddig: nekünk nincs senkink, minket nem szeret senki, nekünk csak ellenségeink vannak, akik fakó dühvel hordúlnak föl, ha emelkedni és nem süllyedni látják nemzetünk kis hajóját.

Odakinn a nagyvilágban, csak a hazátlan kozmopolita, egyébként nagy nemzetek derék fiainak ernyedeiben küzdelmét látjuk egymás ellen, nem a másikkal rovasára, hanem saját fájának, nemzetének javára. Az angol odakinn angolabb, mint kődös honában, a francia és né-

hogy a kabinetiroda a magyar kormány javaslataiba is beleavatkozik s az előzetes szentesítés útja Daruváry íróasztalán át vezet.

A főrendiház az önálló bank ellen.

Lszterházy Pál gróf külügyi osztályfőnök budapesti tartózkodása alatt jóformán minden fölös idejét a *Nemzeti Kaszinóban* töltötte, hogy a magyar arisztokrácia tagjainak politikai nézeteivel, az aktuális kérdésekben vallott felfogásával megismerkedjék. A beszélgetések folyamán sűrűn volt szó az önálló bank felállítására irányuló mozgalomról s a legjellemzőbb impresszió itt az, hogy a *kaszinóban az önálló bank eszméjének nincs egyetlen barátja*.

— A magyar államot s a társadalmat súlyos és kijavíthatatlan gazdasági megpróbáltatás elé nem juttathatjuk azért, hogy a függetlenségi párt egyik programpontját beválthassa — mondta egy előkelő főúr a külügyminisztérium osztályfőnöke társaságában.

Ez a kérdésről igen kimérő hangon nyilatkozott, de szemmel látható volt, hogy szimpatikusan fogadta azokat a megjegyzéseket, melyeknek éle a bank ellen irányult. A kaszinóból szállt hirt annak is, hogy a *főrendiház tagjai közt az önálló bank terébe ellen komoly akció indult meg*. Nem igen hisznek ugyan abban, hogy a kormány ezt a kérdést belátható időn belül odaengedi az aktualitás keretébe, de ha váratlan meglepetésképpen a mostani mozgolódás nemcsak újabb porhintés az ország szemébe s az önálló bank ügye komoly stádiumba jut, a főrendiházban megvalósítása elé akadályokat kívánnaak gördíteni.

Alkotmánybiztosítók és ellentállási jog. Bécsből jelentik: A magyar koalíció országumai csodálkozva és indignálódó hangon kérdezték az utolsó napokban, hogy mi oka lehet annak, hogy a koronának, hogy a magyar kormánynyal szemben a legcsekélyebb bizalmatlansággal viselkedjék? Erre a kérdésre igen érdekes választ adott egy előkelő hivatalnok, aki már állásánál fogva kiigazodik az udvari gulatának utvesztőiben.

— A nagy események hatása — mondta — nem olyan intenzív, mint az apróbb bak-

lövések mögött maradó kényelmetlen és kellemetlen hangulat. Ha a királynak a kormány be is szállított eddig mindent, amit vállalt, azért Bécsben nem feledik el, hogy ugyanez a kormány olyasmint is követelt már, amit a korona egyenesen ellene irányuló inzultusnak tekintett. Az alkotmánybiztosítókokról szóló javaslatok tervezetét közt volt olyan rendelkezés is, amely szerint a király a feloszlott országgyűlést három hónap alatt köteles összehívni. Ha ezt nem tenné, a megyéknek jogukban áll megjelteni a választásokat királyi összehívó levél nélkül is. A javaslatot Daruváry főnök referálása után visszavetette a kabinetiroda, de azóta nem feledték el azt Bécsben. S erre az időpontra vezethető vissza, amire ezelőtt nem volt példa, hogy a kabinetiroda a magyar kormány javaslataiba is beleavatkozik s az előzetes szentesítés útja Daruváry íróasztalán át vezet.

Megvádolt ügyvéd.

Följelentés a kamarához.

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Arad, április 14

Mint a Szegedi Napló jelenti, érdekes följelentés érkezett ma a szegedi ügyvédi kamarához. A törvényszék vádpancse sikkasztásért vád alá helyezte Iritz Mór dr. makói ügyvédet s ennek alapján a törvényszék megkereste a kamarát, hogy az ügyvédet gyakorlatától függeszsze fel.

Iritz Mór dr. a darabont időkben tette nevét ismertté Makón. Mint Kristóffy barátja, résztvevő Cseresnyés Jánosnak, a makói volt megyefőnöknek az installációján és egyike volt azoknak, akik a nemzeti ellentállás idejében Kristóffék hű emberei voltak. Most pedig a legkülönbözőbb dolgok kerültek ki Iritzről.

A volt darabont roppant fényűző életmódot folytatott és szenvadélyos kártyajátékos léte nagy összegeket vesztett a bakkarán. Költséges passzióira sok pénz kellett, akként segített tehát magán, hogy az ügyfelei részére nála befolyt pénzeket elkezelte. Az ügyet sikerült mindaddig elpalástolni, de egy kliensének följelentése révén nyilvánosságra kerültek a manipulációk.

Két évvel ezelőtt történt, hogy Széll György makói gazdálkodó átadott Iritznek 3200 koronát azzal a megbízással, hogy azt a nagyszabasi

Földhitelintézetnek azonnal küldje el. Három hónap múlva aztán a szegedi pénzügyi intézet értesítést küldött Széll Györgyhez; megrekamálta a 3200 koronát és pörrel fenyegetőzött. A megijedt gazda szaladt az ügyvédhez, aki teljes egy évi hitegette, mindenféle kifogással élte, de nem rendezte az ügyet.

A szegedi bank beperelte a gazdát, ez pedig Baán Zsigmond dr. ügyvéd, Makó városi tisztifőügyésze útján sikkasztás miatt megtette ellene a bűnügy feljelentést. Iritz Mór ügyvédtől általános feltűnést keltett Makón.

A király ajándéka.

A Fejérváry-kormány tisztviselőinek.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, április 14

Megirtuk ma, hogy azokat a tisztviselőket, akik a Fejérváry-kormány alatt vállaltak állami szolgálatot vagy léptek magasabb állásokba, az alkotmányos állapotok helyreállása után végkielégítés nélkül elbocsátották az állami szolgálatból. Harminc-negyven tisztviselő volt, akik a Fejérváry-rezsim alatt léptek szolgálatba s körülbelül kétszáz, akik magasabb hivatali fokozatra léptek. Most a király elrendelte, hogy az első kategóriába tartozó tisztviselők életfogytiglan fizetést és lakáspénzt kapjanak a király magánpénztárából, a második kategóriába tartozók pedig egy-egy évi fizetést kapjanak végkielégítésként. Az első rendelkezés évi százezer korona megterhelhetést jelent, az egyszerre kifizetendő végkielégítés összege pedig 300.000 korona. A császári és királyi magán- és családi alapok igazgatóságához már a kifizetési rendelet meg is érkezett.

Mint nekünk különben jelentik, az alkotmányos kormány uralomra jutása után a király azt követelte, hogy a Fejérváry-kabinet alatt szolgálatot teljesített tisztviselőket fizesse ki a belügyminiszter. Andrassy gróf erre azzal felelt, hogy nyomban Bécsbe utazott, beadta lemondását. A király erre nem reagált.

Bécsből jelentik: A családi alapok bu-

met odakinn nagyobb feltékonysággal sandít egymásra, mint idehaza: hisz ma a nagy nemzetek élet-halálküzdelme nem itt gyújtogatja egymás faluját, mint a középkor zsarnok urai, hanem odakinn versenyez egymással a létért és a hatalomért.

Józan ember ennek a drámának látása után csak tette lelkeseült, okhatatlan hazaszeretettel terhet haza.

S ilyen emberek kellenek nekünk. Ha sok ilyen fia volna hazánknak, nem torzsaikodnánk egymás közt, hanem mindent félretéve, hordanók a követ nagy Magyarországra fölépítéséhez.

Gáspár könyve az utazói vágyást fogja föl. Ébrassza fel sok száz magyar emberben s azok közül néhány száz talán utra is kél. Ennél nagyobb hasznát pedig mostanában alig kívánhatunk egy magyar könyvtől.

Nem tudósoknak írta, ne is keressünk benne mélyes tudományt, nagyszerű fölfedezések eredményeit. A könyv a magyar művelt társadalomnak szól, a melylyel a sokat utazott hajóorvos meg akarja ismertetni a földet úgy, a mint azt nyílt szemmel utazó, intelligens embernek látnia kell. Persze, a szakember mást néz, de nem is tud aztán utazásáról olyan mindenkinél érdekes módon beszélni, mint Gáspár, aki semmiben sem akar szakszerű lenni, még orvosi dologban sem, mert a szakszerűség nem való a nagyközönségnek. Nem is szabad a könyvet tudományos szempontból becslé-

nünk. A tudósnak annyi köze van hozzá, hogy megnézze, nincs-e benne valami tévedés, nem feste hamis képeket, nem tereli-e az olvasó fölfigását helytelen irányba. Bár dilettánsnak ez könnyen megcsúszhat, sőt Gáspár Ferenc régebbi művei ellen merültek is föl ebből a szempontból jogos kifogások, de most már okult a mult hibáin s a legnagyobb gonddal ügyelt, hogy a tudomány szigorú cenzurája semmi kifogást nem találjon.

Ha a tudományos cenzornak ezt az ítéletét meggyerté, akkor aztán nincs más köze a tudományhoz, mint hogy annak melegágyát készít. A ki előlvasta, az meg van hódítva a tudománynak, az be van sorozva az intelligens embereknek abba a gárdájába, a melyből a tudósokat rekviráljuk s a melyre mindig számíthat az igazi tudomány, mint érdeklődőre aki szívesen szolgálatára áll a tudományos törekvéseknek.

És ebből a szempontból a tudós is önmagát üdvözölheti ezt a gyönyörű hat kötetet. Igaz, hogy a verbuválás még nem hadi tény, de nélküle háború nem lehet. Az ügyes verbunkos éppen olyan hasznos tagja a védelemre szorult hazának, mint az ügyes hadvezető. Nos, hát Gáspár a legügyesebb verbunkosok sorába tartozik. Páratlan ügyességgel választja ki azt, ami az olvasó figyelmét lekötli, elevenen, minden szépelgés nélkül, de szívesen írja le azt, amit mondani akar. Semmi szecsszó nincs a leírásában, pedig ez mai jónévű írónk közt is kezd divatba jönni. Megcsodálhatjuk azt, aki

írta, de nem lehet élvezni az efféle föltűnni vágyást.

Gáspár leírásaiban elfelejtjük a stílust, csak élvezzük, amit leírt. Véleményem szerint ez az igazi jó stílus, olyan, mint az igazi aszszony, akiről nem beszélnek. Magyarország szempontjából is kifogástalan a munka, pedig ez nem olyan könnyű dolog annak, aki olyan sok-sok ideig távol volt hazájától, mint Gáspár.

Egyszerre bizvást küldhetjük a könyvet utjára, a tudomány iránt érdeklődőket verbuválni, nehezebb morzsoló hazánkfát utra csábitani s akit nem részesített a sors olyan kedvező körülményekben, hogy utra indulhasson, annak fogalmat nyújtani arról ami kis fő dűnkéről, ameyen annyi látni és csodálni való szolgálat a természet s amelyen annyi mindentőlre tanít meg beaurunket a természet legfurcsább alkotása, a lényegében mindenütt egyforma, megjelenésében mindenhol más meg más, csodálatunkra és sajnálatunkra egyformán érdemes „ember“.

Még csak azt említtem meg, hogy Gáspár könyve kortöréneti szempontból is értékes. Mint magyar ember, a gyarmatosító nagy nemzetek világhódítását objektív szemmel ítéli meg, dicséri ott, ahol csakugyan érdemes dicsérni, de nem kiméli a sötét színeket sem, ahol erre van szükség, hogy a kép hű legyen; sőt megvilágít kezében a guay és fegyvere is, ahol az emberi gyarlóság, a nagyképű tökéletlenség erre rászolgál. Az európai ember ma

dapesti igazgatósága a napokban megkezdte a végkielégítések utalványozását. A budapesti királyi bérpalotában, ahol a házak kezelőségének hivatala van, még semmit sem tudnak a dologról. Lehetséges, hogy az összegeket az uralkodó családi alapítványának ráckevei uradalmi pénztára fogja kifizetni.

Megkérdezték a dologról *Kristóffy József* volt belügyminisztert, aki kijelentette, hogy a hír megfelel a valóságnak és a király nagylelkűsége *Fejérváry Géza* báró fáradozásának köszönhető.

A *P. L.* holnapi száma erről az érdekes ügyről még a következőket közli:

A pénzügyutalványozások három kategóriában történnek. Az első kategóriába tartoznak azok a hivatalnokok, akik a *Fejérváry* kormány uralma előtt már oly hosszú időt szolgáltak, hogy különben is nyugdíjképesek. Ezek teljes fizetést és teljes lakbért kapnak mindaddig, amíg nem találunk meggyőződést, vagy más törvényhatóságnál megfelelő állást. A második kategóriába azok a hivatalnokok tartoznak, akik már szolgáltak ugyan a törvényhatóságnál a *Fejérváry* kormány előtt, de nem annyi ideig, hogy nyugdíjképesek lettek volna. Ezek fizetésüknek felét kapják. A harmadik sorozatba azok a tisztviselők tartoznak, akiket a *Fejérváry*-kormány nevezett ki. Ezek egy évi kielégítést kapnak.

A két vezérkari őrnagy öngyilkossága.

A tragédia okai.

— Az *Aradi Közlöny* távirati tudósítása. —

Arad, április 14.

Mai lapunkban irtunk már a *Palkovics* testvérek, a két vezérkari őrnagy öngyilkosságáról. A megdöbbentő tragédiáról ma még ezeket jelentik:

A térparancsnokságról ma délelőtt ment ki az öngyilkosok *Arany János*-utca 3. szám alatti lakására *Adametz* kapitány, *Jerebül* főhadnagy, *Albrecht* őrmester és *Ketzner* altiszt. Ez a bizottság az elhunyt

mindenhova odatolakodott s elnyomja mindenütt az eredeti kultúrát. Lassankint európaias lesz az egész föld minden társadalmi. Most vagyunk abban a korban, amikor az európai már körülbelül mindenhol eljutott s mindenhol megindította az irtó háborút az ősi, az eredeti ellen. Eszközöl persze nem mindenhol egyformán. Néha tiszteszések, de legnagyobb részt bizony nem nagyon válnak díszere az európai civilizációnak. A távol jövőben furcsa fogalmak lesznek unokáinknak a mi elődeinkről, körülbelül úgy fognak beszélni a mi gyarmatosainkról, mint mi beszélünk ma a spanyol conquistadorokról s valószínűleg el sem tudják majd képzelni, hogy hogyan tudtak megélni a mi gyarmatosaink olyan helyeken, ahol vad emberek vették őket körül s ahol ugyyszólván mindig fegyverben kell terlegetni az európai műveltség áldását, amelyek közt nem utolsó szerepet játszik a pálinka, meg a kutyakorbács.

Ezt a sajátságos kort, az ősnépek halálutóját a fojtogató európai műveltséggel, a protektorátusok sajátságos, hazug epokáját eleven színekkel állítja elénk, néha öntudatlanul is mindaz, amit *Gáspár* irt.

Szépen és jól írta le. Sőt leírását válogatott szép és jó képekkel illusztrálta. Elolvastam az egész nagy könyvet s biztosan orosztem nájára. Hű színekkel varázsolta elém tapasztalataim emlékeit s mondhatom, hogy kitűnő szolgálatot tesz hazánk és tudományosságunk javára.

tak lakásán felvette a pontos leltárt és a lakás ajtóit lepecsételte.

A temetés a térparancsnokság újabb jelentése szerint holnap délután 3 órakor lesz a katonai hullaházból, hivatalos intézkedés azonban még nem történt, a temetési szertartás megállapítása csak holnap reggel jön parancsba.

Ami a fegyvert, kezükbe adta, hogy életüknek véget vessenek, annak a következő oka van:

Eszterházy Pál gróf két nagyobb öszszegről szóló váltót adott nekik át. Az egyik váltó 12.000, a másik pedig 14.000 koronáról szól. Mindkét váltó egy takarékpénztárban számoltatott le. Egyben becsületszavakat adták, hogy lejáratkor a váltókat be fogják váltani. A 12.000 koronás váltó tegnap járt le és becsületszavakat úgy váltották be, hogy agyonlőtték magukat.

Ugyancsak tegnap lett öngyilkossá *Szeidler* Ferencné, született *Weber* Róza, aki a *Párkány*-utca 1460. helyrajzi számu üres telken föbe lőtte magát és azonnal meghalt.

Az öngyilkosság ügyében egy hírlapíró beszélgetést folytatott a nemzeti kaszinó egyik tagjával, aki az esetről a következőket mondotta:

A két őrnagy öngyilkosságának igazi oka abban az afférban található, amelynek szereplője az elhunytakon kívül *Eszterházy* Pál gróf, a két fivér jó barátja. A gróf nagy összegeket juttatott váltózsíró révén nekik azzal a kikötéssel, hogy soha sem fognak prolongálni, hanem mielőtt a váltók lejárnak, nyomban kifizetik azokat. *Palkovics* Pál és *Miklós* erre becsületszavakat kötöttek le.

A gróf két váltót irt alá, az egyik tizenkétezer, a másik tizennégyezer koronáról szól, mindkettőt a győri takarékpénztár számoltatta le. A nagyobb összegű váltó május tizenhetedikén járt volna le, a tizenkétezer koronás pedig április tizenharmadikán már esedékes volt. A fivérek egyike leutazott Győrbe és a pénzügyintéztől négy heti haladékot kért tartozásuk rendezésére. Azt is kiakarta eszközölni, hogy *Eszterházy* grófot a bank ne értesítse. Ezt a kérelmét az igazgatóság nem teljesítette, mire a két őrnagy táviratilag fordult a takarékpénztárhoz, hogy legalább nyolc napi haladékot adjon, de ezt sem sikerült kieszközölniök.

A két fivér attól tartott, hogy a nemzeti kaszinó is foglalkozni fog az ügygyel. Jól tudták, hogy a mágnes-klub könyörtelenül jár el hasonló esetekben és kigolyozza őket. Ettől való félelmök volt öngyilkosságuk közvetlen oka. Többi váltóügyeik nem okoztak volna gondot nekik, de a két váltó rendezését sehogysem tudták keresztülvinni és ezért menekültek a halálba.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Az „*Aradi Asztalos Sándor társaság*” folyó hó 15-én (szerdár) este 8 órakor a „*Városi söröző*”-ban rendes heti értekezletet tart, melyre a tagokat, tekintettel az ügyek fontosságára, ezúton tisztelettel meghívja és minél nagyobb számban való megjelenésre kéri az Elnökség.

Aradi erkölcsök.

*

*Tegnap éjjel az Asztalos Sándor-utcában katonák és civilek összeverekedtek. A gyilkosokkal handabandázó vitézeket a rendőrök néhány dzsiu dzsicu fogással tették ártalmatlanná. A jelenlevő polgárok megtapsolták az ügyes rendőröket. Mint utóbb kitűnt, az egész verekedést *Wladimir dzsiu dzsicu* mester inszenizirta, abból a célból, hogy tanítványai tudományát bemutassa.*

*

Két ur sétál este két órakor a korzón. Megállanak az egyik kávéház előtt s minthogy már a kávéházakban nyári hőség van, az ugynevezett nyári ablakon keresztül a következő párbeszédet sikerült ellesnie az alábbiak írójának:

A másik: No hallja, az ember már Aradról is kénytelen elszökni. Én azt hittem, hogy ez a város még nem romlott, hogy itt a tiszta erkölcs épugy otthon van, mint Pesten a poloska, hogy egy aktuális hasonlattal éljek. O tempora...

Az egyik: Nekem ne beszélj latinul, mert az nekem francia. Az ellen azonban ti takozom, hogy az aradi erkölcsökről ilyen hangon beszélj. Erre nincs okod.

A másik: Te elmaradsz a világtól és nem olvasod az újságokat. Itt áll, hogy ez a *Wladimir* direkt verekedéseket rendez, csak hogy a közönség lássa a dzsiu dzsicut. Ez erkölcs, ez tisztesség! El kell költözni Aradról, mert ez a város ott tart, ahol *Sodoma* tartott annak idején!

Az egyik: És te emiatt tűzbe jössz? Ha nem te vagy a legnaivabb ember a világon, akkor én úgy válnék itt sóbálványyá, mint ahogy *Lót* felesége azzá lett, mikor annak idején a bűnös *Sodoma*-ból kivonult. Azt azonban ezek után egész nyugodtan mondhatom, hogy te egyáltalán nem olvasol se újságot, se könyvet, se folyóiratot s nevelésed megállt a polgári fiú iskola harmadik, vagy a fa és fémipari szakiskola első osztályánál. Ez is valami, a mit ez a csupasz képű orosz művelt? Valósággal gyerekes trükk. Ezt minden cirkusz megcsinálja, mikor a műlovart és a *Dummer* Augusztot végigkocsiztatja ponnifogatján a városban. Elkopott, nem új és nem ingerlő.

A másik: Ugy beszél, mintha te tudja isten micsoda nagy műveltségű és tudomány ur lennél, pedig most is a *Nick-Carter* kandikál ki a zsebedből. Fentartom azt, amit mondtam. A *Wladimir* reklámja egyszerűen panama szagu, *Rochette* izű és *Lemoine* illatu. Így nem szabad vidéki városban dolgozni. O tempora...

Az egyik: Fogadd részvételemet Arad legnagyobb kisdede és hallgass reám. Tudj meg, hogy a birok-mester trükkje úgy aránylik az elmondandó trükkökhöz, mint a gombostű hegye a *Kleopatra* tüléhez. Ez egy közönséges vásári fogás ahhoz képest, amit én tudok, de csak úgy mondom el, ha felháborodásodat megtartod magadnak.

A másik: Tekintettel vidéki idegzetemre, csak kiméletesen.

Az egyik: Emlékszel arra, hogy két év előtt mindennap azt kaptuk reggelire és ebédre és vacsorára, hogy a *Vezuv* háborog, a *Vezuv* lávát köp ki, hamut szór. Napról-napra háborzongva olvastuk, hány ezer embert pusztított el a tűzhányó s hány ezer családot tett földönfutóvá. Napi, heti, képes és képtelen újságok, a világ százhetvenkét nyelvén erről a könyfacsaró tragédiáról írtak. Mikor már öszszes idegeinket tönkre tették s rengeteg összeget préseltek a szerencsétlenül jártak számára, akkor jött a leleplezés. Kitűnt, hogy az egész kitérés egy angol vállalkozó végezte a hegy gyomrában elhelyezett gépekkel. Szerződése volt neki a kalabriai városok polgármestereinek szakegyletével, akik a segélypénzeket összegyűjtötték és — elikkasztották.

A vállalkozó percentet kapott. A gépeket a múlt héten szállították Amerikába s biztos tudomásom van róla, hogy júniusban ott fog kitörni egy tűzhányó. De menjünk tovább. Ez még semmi.

Az egyik: Jaj, az én vidéki idegzetem.

A másik: A dolgokhoz hozzá kell szokni. Ugyancsak az összes napi, heti, képes és képtelen ujságokban olvashattad, hogy a boldogult Portugál királyt, nyugodjék békével, és a fiát, nyugodjék az is békével, politikai gyilkosok agyon lőtték. Emlékezel, hogy sirtunk, mikor a különkiadását olvastuk az *Aradi Közlönynek*. Berzasztó volt. Ha nem tévedek, még a téli kabátomon most is gyász fátyol van. Ilyen öszintén még nem sajnáltam embert, mint azt a fiatal trónörökösöt, aki jól politizált s mégis megölték. A temetés után való nap Pesten voltam s mindent megértettem. Elmentem egy moziba s ott láttam az egész gyilkolás lefolyását, sőt már a temetés egyes részleteit is bemutatták. Kérdősködésemre meg tudtam, hogy egy spanyol mozi szervezte az egész kis ügyet s ott a helyszínén készített fénykép felvételeket, amelyekkel briliáns üzletet csinált. Már Aradon is láthattad.

A másik: Jaj, az én vidéki idegzetem.

Az egyik: Nemcsak a nemzeti gyászszal, a nemzeti örömmel is így vagyunk. Fehér a feketén be van nálam bizonyítva, hogy az osztrák császár hatvan éves jubileumát és ünnepségeit vállalkozók rendezik. Ez még mind semmi. Lemoimet a gyémántkirály bérelte fel a svindlire, hogy az igazi gyémánt árát felverhesse. Somlót, a Nemzeti Színház igazgatóját Faludi csak azért fizeti, hogy a Nemzetit lejárassa s a Vigát felverje. Én már semmit se hiszek, mert minden panama. Gyönyörködöm a panamák változatosságában és még sem költözködöm el Aradról.

A másik: Ne tovább, mert megőrülök. Elismerem, hogy Wladimir egy suszter, egy epigon, egy kreizler a panamisták között. *O tempora o mores!*

Az egyik jobbra, a másik balra távozik.

Mezeit elítélik?

Tárgyalás a járásbírósnál.

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától. —

Arad, április 14.

Alig ért véget az a nagyszabású bűnper, amelyet az ügyészség Mezei Vilmosné ellen szándékos emberölés miatt indított, az esküdtbírósnál ma a Mezei pár családi tragédiájának egy másik szomorú részletével fog foglalkozni. Ismeretes ugyanis, hogy Mezei Vilmos is bosszút akart állni családi boldogsága megrontóján, Duma Lázáron és szintén január 15-én revolverből rálőtt. A golyó Duma baltáját találta és súlyosabb sebesülés nem okozott. Ebben az ügyben szándékos emberölés büntetése miatt kísérletével vádolva kerül Mezei Vilmos az esküdtbírósnál elé.

De a két bűnperen kívül Mezei Vilmos még egy harmadik ügyben is vádlottként szerepel. Ez az ügy azonban már nem az esküdtbíró elé tartozik, hanem a járásbírósnál.

A múlt év november elején történt, hogy Mezei hazaérkezett vidéki munkájából és lakására sietet. Feleségét nem találta otthon, elment tehát Siposné Csorda-utca 5. számú lakására, mert azt hitte, hogy neje ott tartózkodik.

Siposné és Mezeiné az idő tájt már rossz viszonyban voltak és nem érezték egymással. Amikor Mezei Siposnéétől felesége után kérdezősködött, az asszony sok rosszat beszélt róla. Így azt is mondotta, hogy míg a férj távol járt, Mezeiné házasságtörést követett el.

Mezei ingerülten rohant haza és nyomban kérdőre vonta nejét, aki bevallotta neki, hogy Siposné leltatta és úgy vezette Duma Lázár karjai közé. A férj haragja ekkor a vén banya

ellen fordult. November ötödikén felkereste Siposné lakását és éktelen szidalmakkal illette.

— Megöllek nyomorult téged is, Dumát is, a feleséget is — ordította, azután revolvert rántott és rálőtt a vén asszonyra.

A golyó Siposné bal felső karjába hatolt. Ekkor vizsgálat indult meg Mezei ellen szándékos emberölés büntetése miatt, de mivel az orvosi látélet szerint Siposné sérüléseitizenhat—husz nap alatt begyógyultak, a törvényszék az ügyet nem az esküdtbírósnál elé utalta, hanem csak súlyos testikétség vétségét látván fenforogni, áttette a járásbírósnál.

Igy ezt a harmadik bűnperet Zih József kir. járásbíró fogja tárgyalni és könnyen megírtíphetik, hogy míg az esküdtbírósnál Mezei Vilmosné felmentette a Siposné ellen elkövetett szándékos emberölés büntetése alól, addig férjét a járásbírósnál esetleg elfogja ítélni a súlyos testikétség vétsége miatt. Jogász körökben is érdeklődéssel néznek a tárgyalás elé, amely a jövő hét végén lesz. Az elítélés azért valószínű, mert a járásbírósnál a törvény paragrafusaira támaszkodik ítéletében s annak alapján, habár enyhén is, de el kell ítélni Mezeit. Az esküdtbírók, akik nem a paragrafusok, hanem a meggyőződésük, meg a lelkiismeretük szerint ítélik, bizonyára ezért is megbocsátásának a sokat szenvedett, boldogtalan Mezei Vilmosnak.

A nap furcsaságai.

A „Varázskeringő” dílok nélkül.

A nagyváradi Szigligeti Színház népszerű szubrett-primadonnája, Táborny Frida, akinek Nagyváradon sikerei voltak, tegnap este bucsuzott el a nagyváradi közönségtől a Varázskeringőben. Azaz, elbucsuzott volna, ha tudott volna. A bucsuestély ugyanis előre nem látott, kellemetlen, elháríthatatlan akadályokba ütközött, nem esoda tehát, hogy Táborny Frida a tegnap esti bucsuról kellemetlen emlékekkel távozott el. Közbejött ugyanis egy tolakodó, veszélyes rekedtség, ami hihetetlen zavarokat okozott. Az első felvonásban tudvalevően nem szerepel a primáskisasszony. Táborny Frida beteg jött fel még az első felvonás előtt a színházba. Alig tudott beszélni. Lemondani az előadást nem lehetett. Hisz ez nem közönséges est: *bucsuest*. Nosza, ijedt lótas futás kezdődött. Orvosért! Két orvos is jött. Kurálták, gyógykezelték — mindhiába.

Közben lejátszódott az első felvonás. Szünet. A primadonna még rosszabbul van. Mielőtt a felvonás megkezdődne, Körmendy Kálmán rendező megjelenik a függöny előtt:

— Jelentem alásan — mondta hangosan — Táborny Frida kisasszony rekedt. Elnézést kér a közönségtől.

No jó. Egy kis rekedtség mindennap megesik. Senkise gondol semmi rosszra. Igen ám, de hirtelen a vasfüggönyt ismét leboosátják. Mi ez? Ez már nem tréfa. Az újságírók felrohannak a kulisszák mögé. A primadonnával erős dohányt szagoltatnak, jóféle őrvenességet adnak neki, hogy ellensúlyozzák a bajt. Ijedt kétségbeesés. Egyszerre Táborny felugrik:

— Ej, csak azért is játszom!

Függöny fel. Megkezdődik a felvonás. Jön az első dal. A zenekar belekezd a dalba, de a primadonna busan int kezével:

— Nem tudok énekelni.

Kimaadt az első, a második, a harmadik dal is. A legegyszerűbb nóták kimaradtak. Ennek a következtében a szöveg is megváltozott. A sugó nem tudta, mit sugjon, a szereplők összetévesztették a szerepet. Kaosz lett a darab, bohózatná vált az operett.

A közönség ideges. Egyrésze nevetett másrésze távozott a színházból. Ilyen zavarokat okoz az az átkes rekedtség.

BESZÉLGETÉSEK.

Mezei Vilmosné.

Akik szeretik a bonyolult lelki problémákat és az egyszerű asszony gyilkos tette mögött mélyebb indító okokat keresnek, azok számára nem hálás anyag a Mezei Vilmosné bűnügye. A modern társadalmi színművek és regények eleget foglalkoznak a házasságtörő asszony természetrajzával, aki bosszút áll megrontóján. Mi e helyütt nem kívánunk filozofálni és morális tanulságokat levonni Mezeiné esetéből, de jónak láttuk a nehéz kálváriát járt asszonyt felkeresni szomorú hajlékában, hogy tőle magától tudjunk meg egyet-mást a fogházban folytatott életmódjáról és jövő terveiről.

És csodálatos: az az asszony, aki a rendőrség és a vizsgálóbíró előtt, majd pedig tegnap a vádlottak padján maga volt a megtestesült bánat és szomorúság, akinek szeméből kiapadhatlan könnyzáró hullott, akinek minden szava görcsös szokogásba fult, ma mintegy varázsütésre teljesen megváltozott. Jókedv és derű sugárzott pirosló arcáról, a szeme élénken, vídáman fénylett, mintha csak kicsérélték volna. Mi okozta ezt a hirtelen változást?

Mezeiné a Kis Ernő utca 7. számú házban tartózkodik férje egy jólelkű barátjának családjánál, amelynek tagjai szerető gondoskodással veszik körül a sokat szenvedett asszonyt. Elénk beszélgetésbe merülve találtam az udvaron, ahol a házbellekkel csevegett, természetesen újból és egyre az ő életében örökre felejthetetlen megrázó eseményekről, a lelketlen csábító Siposnéról, a kétségbeesés sugallta merényletről, a fogház egyhangúságáról, az izgalmas esküdtbírói tárgyalásról és szerencsétlen férjéről, akinek sorsa csak holnap dől el.

Bementünk az egyszerűen butorított szobába, ahol Mezeiné a legfesztelebb társalgás hangján felelgetett kérdéseimre.

— Természetesen nagyon örül, hogy kiszabadult?

— Ó, kimondhatatlanul. Ujra becsületes emberek közé jutottam és a börtön négy fala helyett a szabad levegőn lehetek.

Életöröm csillogott szemében, majd egyszerre elborulva mondotta:

— Csak szegény Vilmosom is kiszabadulna már.

Férjéről az erős szerelem és rajongás meleg hangján beszél, meglehetősen választékos stílusban, lépten-nyomon előrúlván a félművelt pesti varróleányt.

— Mit csinált a fogházban?

— Más elfoglaltságom híján sokat olvastam, mert Aradon nincsenek rokonaim, akik késimunkát juttatnak volna be hozzám. Több könyvet kaptam, így „A holdugrófnő” című érdekes regényt. Csak az volt a baj, hogy ennek hiányzott az eleje és a vége. Azután kaptam egy másik könyvet „Fogházi elbeszélések” címmel, amelyben erkölcsi példázatok, tanulságos históriák voltak. Ez egy kicsit unalmas volt, de — és itt elmosolyodott — olvastam egy pikáns könyvet is, az „Asszonyok szerelmét.”

Az asztalról két zöldre kötött könyvet vett fel, Kabos Ede: „Pórok” és Hillern Vilma: „Beteg szívek” című műveit.

Ezeket az édes anyám küldötte Pécsről a fogházba. Elolvastam mindegyiket vagy tizszer.

— És mihez fog ezután?

— Egyelőre megvárom a férjem ügyének tárgyalását. Ha ő kiszabadul és visszatér a láát a Benoid gágyárban, akkor Aradon maradunk.

— Milyennek képzeled az új családi életét? Kérdésekre elkomolyodott.

— Azt hiszem, — felelte némi habozás után, — hogy férjemmel újra épen olyan boldogan fogunk élni, mint az előtt az átkos eset előtt. Férjem megbocsájtott nekem és én eleget megbűnhődtem azért a vétkemért, amelyet úgy szólva öntudatlan állapotban, az erőszaktól letiporva követtem el.

Azután nagy áradozással és hálálkodás közt beszélt védőjéről, akinek oly sokat köszönhet és a jóságos esküdtokről, akik annyira méltányosak voltak irányában. Az ügyészről meg van győződve, hogy az neki halálos ellen-sége. A szegény asszony a múlt éjjel nem aludt, hanem reggelig beszélgetett szíves házi-asszonyával. Az éjjel sem hagyta aludni az aggodalom, mi lesz holnap férjével, felmentik-e az esküdtök, vagy elítélik.

A lapokat, amelyek ma részletesen közöltek a tárgyalást, mind elolvasta és nagyon megköszönte a jóindulatot, amelylyel azok ügyével foglalkoztak.

Beszélgetésünk végeztével jókedvűen, kifogástalan udvariassággal kísért a szobából a folyosóra, ahol már kíváncsian várta néhány asszony újabb tereferére.

(R-r.)

TARKASÁGOK.

★

(Mindenki utazó.) Az aradi lapszerkesztőségekben ma egész nap azon tanakodtak: vajjon lejjön-e Aradra a magyar irodalom két legjelesebbje: Herczeg Ferenc és Várady Antal. A riporterek a késő délutáni órákban fáradtan érkeztek meg és bánatosan mondták:

— Nem tudtuk kideríteni, hogy megjöttek-e?

Az egyik lap szerkesztője ekkor a telefonhoz lépett: és kijelentette:

— Az urak egyáltalán nem újságírók, ha még ilyesmit se tudnak kideríteni. En telefonon is megfogom állapítani: hogy áll a dolog.

Erre fölhívta a telefonon a Fehér Kereszt-szállót és szolt:

— Kérem portás, mondja meg, megérkeztek-e oda Herczeg Ferenc és Várady Antal urak?

Egy komor hang felelt:

— Tessék várni, minújárt megmondom.

Kis szünet. A komor férfi újra beszél:

— Kérem, Herczeg Ferenc és Várady Antal nevű utazók ide nem érkeztek.

★

§ A kávéházi pincért szekirozni már kezd ki-mulni a divatból. De vannak még utolsó bölények. Ezek közé tartozik egy öreg aradi ügyvéd is. Délután belép a rendes kávéházába s a pincér hozza a feketét. Rendesen, ugyazólván mindennap a következő jelenet játszódik le kettejük között. Az öreg ügyvéd, miután megfogta a fındsát, ráordít a pincérre:

— Vigye vissza! Még mindig nem tudja, hogy forrón szeretem?

A pincér elviszi a kávé s két perc múlva iz-zóan hozza vissza. De az öreg még mindig nincs megelégedve.

— Vissza! — kiáltja. — Még forróbban!

A kávé ismét a tűzhelyre kerül s öt perc múlva a pincér újból az öreg elé teszi a csészét.

— Most pedig hozza az összes lapokat!

A lapok is az asztalon vannak s az öreg ur olvasni kezd. Kávéja még félóra múlva is érintetlenül áll. Valaki, aki tanuja volt az iménti jelenetnek, kíváncsian kérdezi:

— Ügyvéd ur, hát most miért nem issza meg a feketéjét?

— Várom, hogy kihűljön — feleli a legpoko-lybb nyugalommal az öreg.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A színház műsora:

Szerda: Ernáni. opera. (A bérlet.)
Csütörtök: Bóregér, vígopera. (B bérlet.)
Pénteken és szombaton szünet.

* Szanatórium est a színházban. Ünnepi es-télye volt ma az aradi színháznak. Előkelő fő városi vendégek jöttek le Aradra, hogy a gyu-lai szanatórium javára közreműködjenek a mai színházi estén. A budapesti Nemzeti Színház művészei közül eljöttek Odrý Árpád és Náday Béla, velük együtt eljött Várady Antal dr., a jeles költő és dramaturg, továbbá Náday Ilonka és Diniz Oszkár. A színlap szerint magának a szerzőnek is jelen kellett volna lenni darabjá-nak. A dolovai nábob leányának előadásán, közbejött akadályok miatt azonban Herczeg Ferenc nem jött el. Zsutföltség megtöltötte a színházat az előkelő közönség. Az előadás nemcsak külsőleg, de tartalmában is ünnepies volt. Odrý Árpád Herczeg páratlanul álló hu-szárfőhadnagyát, Tarján Gidát adta mesterien tökéletes alakításban, Náday Béla pedig ked-ves és finom Blitzyk kadét volt. Mind a ket-tőt az egész előadás alatt ünnepelte a közön-ség. Színtársulatunk tagjai az ünnepies han-gulatához mérten a lehető legjobbat produkál-ták. Különösen Kőrösy Juci és Kápolnai Ju-liska kaptak sok tapsot. Az előadás után Ná-day Ilonka énekelt el gyönyörűen három fran-cia dalt Diniz Oszkár zongoraművész kísérete mellett. A második felvonás után Várady An-tal tilt a felelővasszathoz és „A két koponya” című poetikus költeményét olvasta fel zajos hatással. Utána újból Náday Ilonka énekelt el négy magyar dalt, melyek közül a Csók ot megújrázták. Felvonások után az összes ven-dégeket többször kihívta a közönség.

* Spanyolország Akik ma este az Uránia-ban voltak, végtelenül élvezetes és szórakoztató előadásnak voltak részesei. Pekár Gyula, a ki-váló író olvasta fel Spanyolország című darab-ját, melyhez az Uránia kifogástalan szép ké-peket vetített. Az író gyorsan és könnyedén vezetett keresztül bennünket a bűbajos Spa-nyolhon csudás szépségein s mutatta be ennek az isteni természettel megáldott országnak min-den nevezetességét. Az első felvonás hosszasan foglalkozik a spanyol nők legbájosabb típusá-val, az andaluziai hölgyekkel, kiknek kecses, elragadó táncait igen jól sikerült mozgókép-nyképek tették élvezetessé. Maga a darab kedvesen és könnyen van megírva, ama mindvégig érdekes és lebilincselő stílusban, mely Pekár írói talaj-donságának legkiválóbbját képezi. Ennyit ma-gáról a darabról. Ami a mai Uránia estét még vonzóbbá tette, az a ragyogó előadás, amiben Pekár részeseitette hallgatóit. Darabjának kiváló értékét nagyban emelte pompás, alkal-maskodni tudó előadása, melyet a közönség zajos tapsal honorált. A felvonás közökben Zell-ner karnagy vezényletével játszott a zenekar a szokott precizitással. Kétségtelen, hogy ugy Pe-kár Gyula, mint Arad műértő közönsége két szép előadás emlékével lett gazdagabb. (p. sz.)

* Premiérek husvétkor. Husvét két estéjén érdekes premiérek lesznek a színházban. Hus-vét első napján Bródy Sándornak szenzációs sikert aratott új színműve, a Tanítónő kerül színre először. A második estén Máder Résző énekes vígjátéka, a Nagymama kerül bemuta-tóra. Pénteken és szombaton szünetet tart a társulat és ekkor tartja meg a két újdonság főpróbáját.

* Egy csatahajó vízrebocsátása. Hatalmas látvány egy hadihajó, mely valóságos uszó vár, melynek belsejében száz és száz halálra kész tengerész áll állandóan készenlétben, hogy élet-halál harcot vívjon az ellenséggel. A Róma nevű olasz hadihajó vízrebocsátását mutatja be szerdán az Uránia színház. Ez a hajóórlás

az olaszok legújabb és legimpozánsabb hadi szörnyetege, melynek vízre szállásánál Viktor Emánuel olasz király személyesen is jelen volt. Ezt a jelenetet, a hajók életében a legneveze-tesebbet, örökíti meg egy pompás mozgókép, az Uránia színház legújabb műsorszámá.

Aktuális emberek.

Várady Antal.

Néhány nap óta szokatlan nagy szel-lemi élvezetben van része az aradi publi-kumnak. A magyar kultúra legkiválóbb előharcosai adtak itt találkozót egymás-nak, a mi legteljesebb esztétikai gyönyörű-ségünkre. Alig hallgattuk végig Pekár Gyu-lának szellemes, lebilincselő előadását, már itt van Várady Antal, az országoshírű író, a jeles poéta s a gazdag tudásu drama-turg. Őt meg kell hallgatnunk, hogy kedősen méltányolni tudjuk azt a nagy, szellemi kincset, mely méltán válik díszére a foly-ton fejlődő magyar irodalomnak.

Nem új ember Várady Antal. Őszbe esett már a haja, de tartása egyenes, dél-eeg s a lelke örök ifju. Ugyir ma is, mint valamikor husz év előtt: lelkesedéssel, szívesen, zamatos magyarsággal. Vérteli költő, lyrai és elbeszélő egyaránt. Elbeszélő költeményei is át vannak szőve lyrai rész-letekkel. A hazafias költeményei egy szín-vonalon állanak Ábrányi Emilével. Valami csudálatos lyrai hévvel, erős kiűréssekkkel, áthatott hazafias lelkesedéssel tudja gondo-latsait kifejezni. Legutóbb is egy hazafias tárgyn rapszódiaját koszorúta meg a Petőfi társaság.

Eltérőleg a mai dekadens irodalomtól, Várady Antal különös előszeretettel dolgoz fel vallásos témákat. Fámulatra méltó sok-oldalúsággal ír. Mondják, hogy röglőnzési képességével talán egyedül álli kortársai között. — Mint drámaíró számottevő sike-reket ért el darabjaival. Az Iskariót című drámája örökéletű. Regényei széles körben ismeretesek és mint a színművészei aka-démia volt igazgatója, számtalan idegen darabot ültetett át magyar nyelvre avval a csudás szókinccsel és bámulatos techni-kával, amely csak a legálválóbb tehetségű íróknak adatott meg.

Várady Antal tanárnak készült, szí-nésznak ment és az ország egyik legjele-sebb írója lett. A színészetnek, a régi színészvilágnak sok érdekes részletét és történetét írta meg már tárcáclikkekben. Az Iskariót című drámával örök hírnevet szerzett magának. Ő különben is érdekes ember. Magyar írók nem igen szokott az udvar kegye simogatni. Jókai csak egy kéziratot, egy leányke-picinyke kéziratot kért a királytól, s a legnagyobb magyar meseköltőtől ezt is megtagadták. Várady ilyen tekintetben szerencsésebb volt, mert ő kapott a felségtől sorokat. Tizenhatsz éve, hogy a koronás arany érdemkeresztet megkapta, a millenium óta a vaskorona rend lovagja. Eritka kitüntetést megérdemelte.

Várady Antal népszerű ember. Költe-ményeit szavalják s szépirodalmi felolvasá-sainak meg van a maga hódoló közönsége. Ennek is oka van. Mert senki, vagy csak nagyon kevesen tudnak úgy előadni vala-mit, mint Várady. Mikor az ő délceg, ne-mes alakja megjelenik a pódiumon s erős, tiszta bariton hangjával olvasni, vagy sza-valni kezd, oly hatásos, impozáns megjele-nés, melylyel már egymagában babérokat arathat.

Pártes.

Mért nem jött le Herczeg Ferenc?

(Egy aradi nagy jelenet emléke.)

Arad, április 14.

Irák és nagy emberek életébe bizonyos városok küönös beütéssel vannak beírva. Az egyiket a siker-cirádái öröklítik meg, a másikhoz valami mélabas reminiscencia köti őket, a harmadikhoz pedig egy regénytárgy. Vagy pedig egy elfelejtett esernyő, vagy kicserélt köcsöglalap.

Herczeg Ferencel az történt még, hogy őt magát cserélték ki. S ez a nevezetes eset alighanem részes abban, hogy a mai szanatórium estire nem jött el. Hivatalosan persze „bokros elfoglaltság,” „másnemű teendők” szerepelnek az elmaradás mentő-okainál, de a lefuvott miniszterlátogatásokból tudjuk, hogy az ilyenek mögött másvalami rejtőzik.

Képviselői választásoktól viharzott akkor a levegő. Herczeg Ferenc is alkotmányos járatban volt Aradon, mint a pécskai kerület jelöltje. A küzdelem előtt való napokban megessett, hogy az aradi újságírók a *Milleniumban* bucsuztatták egy kartársukat s a bucsuvacsorára Herczeget is meghívták. Herczeg sohasem marad el, ha újságírók hívják, hát oda is eljött.

A banketre eljött egy közigazgatási tisztviselő, aki akkor kezdett cikkezzgetni az újságokban s e révén közösséget tartott a sajtóval. A szokásos meghajtással üdvözölte a többieket s leült egy lapszerkesztő mellé. Csakhamar azonban felfedezte Herczeg Ferencben az idegen arcot. Megkérdezte a szerkesztőt:

— Ki az az idegen ur?

— Pelczéder Agoston, — válaszolta hidegen a szerkesztő.

Pelczéder volt az akkori választáson az aradi szocialisták jelöltje. A hivatalnok érdeklődését felkeltette ez a név.

— Hát milyenek a szocialisták kilátásai? — kérdezte Herczeg Ferencről, akiben Pelczédert látta.

— Azt hiszem, válaszolta Herczeg, azok csak a zaszló becsületeért lépnek fel.

— Hát Bokányi hol lép fel? — faggatta tovább.

Herczeg előtt furcsa volt, hogy mért kérdik tőle ezt, de udvariasan felelt:

— Azt hiszem, több kerületben lép fel.

Radó Károly dr., aki kezdte a helyzetet szimatolni, közbekiáltott:

— Hát milyenek a kilátások Pécskán?

Itt már a tisztviselő volt beavatott:

— Milyenek? Herczeg megbukik. Biztos, hogy bukik. Mint a pinty.

Egy pillanatig kinos csönd lett, de aztán tovább bogozták az érdekessé fejlődött helyzetet.

— Pedig azért kár lenne, — mondta Nagy Sándor dr., — aki szintén jelen volt. — Mégis ő a legjobb magyar drámaírók egyike.

— Hogy mondhat már ilyet? — pattant föl a tisztviselő. — Egy semmi Miféle drámákat írt össze? . . .

Itt már maga Herczeg Ferenc állott a tréfa sodrába. Mulattatta az ügy.

— Hát kérem, ott van *A dolovai nádor leánya* Nagyon esinos, kedves darab. Majd minden magyar színházban adták . . .

— Ostobaság, tisztára ostobaság. Két katonatiszt jár-kei a színpadon, anélkül, hogy valami értelme lenne. Aztán ott van a kadét alakja: az tisztára hülye. Olyan nincs az életben . . .

Az emberek kacagtak, — de csak befelé, némán, hogy a klasszikus jelenet lefolyását ne zavadják.

— És az Ocskay brigádéros? — kérdezte Herczeg Ferenc.

— Az? Csupa frázis, csupa harsogás. Egy alak öt felvonáson keresztül bömböl, harsog, közbe tárogatóznak és újra tárogatóznak. Akasszanak fel, ha ezt drámának lehet nevezni.

— E szerint — folytatta Herczeg finom mosollyal, — ön meg lehetős számárnak tartja Herczeget!

— Persze, hogy számár Több a szerencséje, mint az esze.

A tréfát most már nem lehetett nyújtani. Kissé el is vastagodott, aztán meg a jelenlevőkből kezdett dőlni a visszafojtott kacagás.

A szerkesztő, aki Pelczédernek mutatta be „Herczeget”, maga akarta végét szakítani az ügynek.

— Kedves mester, jónak látom figyelmeztetni, hogy ez az ur: Herczeg Ferenc, a Dolovai nádor leánya és az Ocskay brigádéros szerzője, a pécskai kerület képviselő jelöltje.

A nevetés harsogása a városházaig ütődött, a mint erre kitört. De a fölvilágosításnak egész váratlan hatása lett. A tisztviselő fölennyel, hidegen nézett végig a szerkesztőn.

— Ugyan, — ismerem én az ilyen újságíró vicceket! Engem akarnak ugratni? . . .

Aligha felejtette el Herczeg azt a hempergést, vihogást, deréknyillaló nevetést, amely erre féktelen áradatban kitört. S ha emlékszik rá, akkor bizonyosan azért nem jött le Aradra, nehogy még egy ilyen szigorú kritikusra akadjon.

Öngyilkos aradi mérnök.

Fráter Zsigmond főbe lőtte magát.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, április 14.

Tegnap este vidáman bucsuzott el családjától és cégtársától, *Dömötör* Miklós mérnöktől az aradi vasuti pályaudvaron *Fráter* Zsigmond mérnök, hogy a féltíz órakor induló vonattal Debrecenbe utazzék. Ma délután négy órakor pedig az a megdöbbentő hír kelt szárnyra Aradon, hogy *délután egy órakor a debreceni Frohner szálló egyik szobájában öngyilkosságot követett el.*

Két golyót röpített agyába s amint debreceni tudósítónk telefonálja, a késő éjjeli órákban a közkórház egyik kórtermében eszméletlenül fekszik.

A szimpatikus, kedves modoru mérnök, aki az aradi technikus karban általános rokonszenvennek és tiszteletnek örvendett egyénisége és nagy tudása révén, a halállal vívódik, mikor e sorokat írjuk.

Dömötörrel egyetemben ő végezte Aradváros színtezési munkálatait, melyeket csak a múlt hónapban vizsgált felül a belügyminisztérium itt járt szakértője s úgy a városhoz intézett bírálati előterjesztésében, mint pedig felettes hatóságához benyújtott jelentésében sok dicsérő szóval illette a mérnököket.

A *Fráter* és *Dömötör*-cég műszaki irodáját virágzó vállalatnak ismerte mindenki. Tulajdonosairól tudták városszerte, hogy anyagi bajokkal nem küzdenek. Annál meglepőbb tehát az öngyilkosnak az őt kihallgató debreceni rendőrtisztviselő előtt tett vallomása. Azt mondotta, hogy *igen sok oka volt annak*, amiért fiatal életét elakarta magától dobni. *Anyagi bajok bántották.* Nem volt annyi pénze, amennyi nagyarányu munkakedvének és vállalkozási kedvének elég lett volna s félt attól, hogy munka nélkül marad.

Az öngyilkos aradi ismerősei nem találják plauzibilisnek ezt a megokolást, mert *Fráter* soha senkinek, még cégtársának sem panaszkodott pénz-zavarról. A városnak végzett munkálatokért járó munkadíjat, melyet negyvennyolcezer koronában állapítottak meg, csak részben vették föl. A cég irodája nagy személyzettel dolgozik, mert hosszú időre el van halmozva munkával.

Közel fekszik az a feltevés, hogy az életerős, művelt lelkű és szorgalmasan dolgozó férfiú *pillanatnyi elmezavarban követte el végezetes tettet.*

A tragikus esemény részleteiről az alábbiakban számolunk be:

Fráter Zsigmond építésmérnök volt. Mísfél évvel ezelőtt vállalta el pályázat útján Aradváros színtezési munkálatait: negyvennyolcezer koronáért *Dömötör* Miklós mérnökkel egyetemben. Aradra jött s itt a *Salac*-utca sarkán lévő *Lócs* házban műszaki irodát nyitott. Gimnáziumi tanulmányait Nyíregyházán, szülővárosában végezte. A mérnöki oklevelet a budapesti József műegyetemen szerezte meg. A kereskedelmi minisztérium vízépítési osztályában működött mint tervező s képessége, szorgalma révén csakhamar fontos és önálló teendőssel bízták meg. Legutolsó állami munkája a Vukovár—Salac közti vizut terveiinek elkészítése volt.

Az állam szolgálatából kilépett s önállósította magát. Mint említettük, Aradon kapott elég nagy és műszakilag is kiváló munkát.

Ambícióval látott hozzá a fontos, városrendezésünk alapját alkotó műnek a keresztülviteléséhez. Naphosszat az utcákon volt látható, műszaki segédei kíséretében, maga és társa végezték a nagy tudást és pontosságot kívánó műszaki feladatot.

A munkálat április végére fejeződik be. Mikor a fixpontok megállapításával elkészült s az érte járó munkadíj folyósítását kérte Arad tanácsánál, a város miniszteri szakértővel bíráltatta felül a művet. *Várady* Zsigmond, az országos színtezési hivatal főnöke több napi felülvizsgálat után a leghizelgőbben nyilatkozott róla. A közgyűlés huszonegyezer koronát folyósított a cégnek. *Fráter* erről a munkálatról január hónapban az aradi mérnök és építész egyesületben felolvasást is tartott. Az egyesület életében élénk részt vett. Egyáltalában nyájas modoru, előékeny és művelt ur ember volt, akit nemcsak kartársai, hanem mindenki szeretett és becsült.

Tegnap délután még megjelent a Központi kávéházban szokott asztalánál s minden nap társaságával vidáman eibeszélgelt. Senki rajta még csak nyomát sem észlelte annak, hogy néhány óra múlva milyen tragikus módon szomorítja meg ismerőseit.

Este a fél tíz órai személyvonattal Debrecenbe utazott, mert ott ma délelőtt egy versenytárgyaláson volt résztveendő.

Rajongóan szerette családját. Nőjével és kis leányával a legboldogabb életet élte. Valahányszor el szokott utazni, családját kikísérte a vonathoz. Így volt ez tegnap este is. A vonat indulása előtt egy negyedórával érkeztek az indóház perronjára s az indulásig vidáman, boldogan beszélgettek. A bucsuzásnál nem vett észre neje és leánya semmi feltűnőt.

Reggel nyolc órakor érkezett Debrecenbe s a vonatról a *Frohner* szállodába hajtatott. A portástól a 7-es számú szobát bérelte ki s arra kérte, hogy egy óra hosszat hagyja őt pihenni s kilenc órakor keltesse fel.

Lefeküdt. Kilenc órakor felkeltették. Megmosdott s átöltözött. A szálloda kávéházában

megreggelizett s onnan az államépítészeti hivatalba ment, ahol a versenytárgyalást megtartották. Délig elvégezte teendőit s visszatért a szállodába. Azt kérdezte a portástól, nem jött-e Aradról címére levél.

— Nem érkezett — felelte a portás.

— Pedig nagyon vártam. Anélkül, hogy megebedelt volna, felment szobájába s bezárkózott.

Egy órákor hatalmas dördülés hallatszott ki a szobából. Nyomban hallatszott egy második lövés is. A szálloda személyzete felrohant az emeletre s a lövés zaj irányát követve a 27-es számú szobánál állott meg. Ez volt Fráter Zsigmond lakása. Kopogtak az ajtón. Választ nem kaptak. Kiakarták nyitni, de az ajtó zárva volt. Lakatost hívtak, s az felnyitotta az ajtót. Rettenetes látvány tárult eléjük. A hatalmas, tagbaszakadt férfi *álított fejjel* vonaglott az ágyon. A halántékon végig csurgó vérvonal mutatta meg, hogy mi történt? Az ágyterítón megtalálták a gyilkoló szerszámot, egy hatlövésű revolvert, amelyből két golyó hiányzott. A golyók a halánték szomszédságában fúródak a fejbe.

Azonnal értesítették a debreceni rendőrséget, melynek képviselőiben egy tisztviselő s a tiszt orvos jelent meg. Fráter ekkor egy kevéssé magához tért s ki lehetett halgatni.

Jegyzőkönyvbe mondotta, hogy 36 éves, nyíregyházi születésű, aradi lakos, mérnök.

Mikor a kihallgató rendőrszolgálati tiszt az kérdezte tőle, miért akart megválni az életől, könybe lábadtak a szenvedő ember szeméi.

— Nagyon sok okom van arra, — mondotta fudekló sirással, — hogy öngyilkosságot kövessek el. *Arad városának dolgozom s ha április végén befejezem műveimet, munkanélküli maradok. Azokhoz a vállalatokhoz, melyekre már szerződtem, nincs elég pénzem.*

Többet nem tudott szólni. Hátrahagyatott nyughelyén és elvesztette eszméletét.

Két levelet találtak az asztalon. Egyik feleségének, másik cégtársának Dömötör Miklósnak szól. A leveleket a debreceni rendőrség nem bontotta fel, minthogy Fráter hozzátartozói sürgönyölgig adták tudtul, hogy holnap reggel Debrecenbe érkeznek.

Két órákor bezárástól a debreceni kórházba. Öt óra tájban újra megjelent a rendőrség s ismét kihallgatta. Nagy nehézségeket okozott neki a beszéd, körülbelül ugyanazt mondotta, amit az első kihallgatásnál.

E után eszméletét vesztette s mint a késő éjjeli órákban debreceni tudósítók jelentik, *nincs remény Fráter felépüléséhez.*

Aradra az öngyilkosság hírére a debreceni rendőrség küldötte meg. A mérnök és építész egyetemet sürgönyileg értesítették, hogy Fráter öngyilkosságot követett el.

Az esti órákban egy második távirat is érkezett Aradra, mely szintén reményelennék mondotta a szerencsétlen mérnök állapotát.

A tragikus hír hallatára az *Aradi Közlöny* egyik munkatársa megkérdezte *Varjassy* Lajos polgármestert, vajjon a szomorú esemény nem befolyásolja-e a cégnek a városi szemben vállalt kötelezettségét? A polgármester azt mondotta, hogy már érkezett Dömötör Miklóssal, aki kijelentette, hogy a munkálatokat a legnagyobb rendben befogja fejezni s különben is meg elég tekintélyes összeg az, ami a munkálatok biztosítéka gyanánt a város rendelkezésére áll.

Fráter családja ma este fél tíz órákor Debrecenbe utazott. Az egész városban mely megilletődéssel tárgyalják a rejtélyes drámát s részleteit.

HIREK.

A botrány-szobor.

*

Budapestről azt jelentik nekünk, hogy a Kossuth szobor pályázata körül valószínűleg újabb botrányok várhatók. Művészkörökben sehogyssem akarnak belenyugodni a zsűri döntésébe és sorra szólaltatják meg a külföldi szakértőket, akik egyértelműleg *Horvay János szoborterve ellen nyilatkoztak.*

Az olasz zsűri tag, *Calandra* szobrász, aki csik ma délután utazott el a fővárosból, egy nagyobb művészársaság előtt ezeket mondotta:

— Ez a szobor szégyene lesz a fővárosnak és az egész országnak. Ha valamelyik kezdő szobrász ezzel a mintával pályázna arra, hogy valamely művésziskolába felvegyék, biztos, hogy elutasítanák. A zsűri ítéletét valószínűleg meglehet dönteni azon az alapon, hogy a szavazásnál tulajdonképpen már megkapta *Róna* József a többséget. A jegyzőkönyv szerint az első szavazásnál *Róna* kilenc, *Horvay* kilenc és *Holló* Barnabás egy szavazatot kapott, egy szavazólap pedig üres volt. A második szavazásnál *Horvayra* hatan, *Rónára* tízen szavaztak, három szavazólap üres volt. *Rónának* tehát megvolt az abszolút többsége és a harmadik szavazás felesleges és szabálytalan volt. Éppen a harmadik szavazás döntötte el a pályaművek sorát, mert ekkor *Róna* és *Horvay* egyenlő számú szavazatokat kaptak, mire *Bárcay* István polgármester *Horvayra* adta szavazatát.

Róna József, a méltatlanul mellőzött szobrász a szabálytalanság miatt pert fog indítani a zsűri ellen. *Rónát* egyébként a második díjjal is baleset érte, mert a nyolcasor koronát még a döntés napján egy hateres koronás adótartozás fejében lefoglalták.

A zsűri döntéséről jellemző anekdotát beszélnek. Amikor ugyanis az Iparcsarnok palotájában a szobor bizottság ülésezett, a csarnok előtt több kocsi várakozott a zsűri tagjaira. A kocsisok arról beszélgettek, hogy ki lesz a győztes, mire *Kossuth* Ferenc kocsisa kezével legyintve így szólt:

— Ugy is tudom, hogy majd a *Horvay* nagyságos uré lesz az első díj, eleget főzték együtt a kegyelmes urral a dolgot.

Ez az anekdota valószínűleg csak költött, de azt nyíltan beszélők, hogy *Horvay* gyakran járt *Kossuthnál* a szoborpályázat ügyében.

— Szemlél hírek. A ma esti vonattal *Mészö* Sándor, Csanádmegye nyugalmazott főispánja, *Hervay* László csanádmegyei alispán és *Farkas* József makói polgármester Aradra érkeztek, hogy az Arad-Csanádi Egyesült Vasutak holnapi igazgatósági ülésén részt vegyenek.

— A lemergi merénylet. A gyilkos merényletről ma a következő táviratokat küldtek: A rendőrség nyomozása kiterjed a ruthének lakta vidékekre. Így *Csernovichban* és *Stanislauban* is kutatással zaklatják a lakosságot. Osszeesküvés szálaikat keresik. Kiderítették, hogy két *stanislaui* diák, akik a lemergi egyetemen jogot hallgattak, a merénylet után eltűntek és utjukat Magyarország felé vették.

A merénylet áldozata melegséget hagyott. Évi jövedelmét 8 millió koronára becsülték. Tíz volt a leggazdagabb ember egész Ausztriában. Magánál az angol banknál 70 millió koronája van. Birókat Galiciában megérnek 50 milliót. Családi élete a legboldogabb volt. Felesége, *Potoczki* grófnő ragyogó szépség.

— *Siczynskit*, a merénylőt, tegnap este újból kihallgatták. Rigaszkodik első vallomáshoz, hogy bűntársai nincsenek. Tagadja, hogy anyja a merénylet tervéről tudott volna és azt állítja, hogy a ruthén szenvedésekért szívesen vállalja a halált. Azt is kérte, hogy ügyében gyorsan döntsenek.

— A meggyilkolt helytartó aradmegyei birtoka. *Potoczki* András, a galíciai helytartó, akinek neve vasárnap óta oly feketén aktuálissá lett, Aradmegyével is kapcsolatban van. A gróf, amint annak idején megirtuk, néhány hónap előtt megvette a marosszlatinai erdőbirtokot, amely addig a *Munk* H. és fiai cég tulajdona volt. A vétellel kapcsolatban azt beszéltek, hogy a helytartónak csupán a neve szerepelt az erdővásárlásban, amely a valószínűleg francia szerzetesrendek tőkéjének elhelyezésére szolgált. Hogy így van ez, nem tudni, de a gróf vallásossága, előkelő összeköttetései erősen táplálták ezt a föltevést.

— *Uray* Bálint báró adókönyve. Megírjuk, hogy *Uray* Bálint báró napokkal ezelőtt azt kérte a főrendiháztól, hogy töröljék nevét a főrendek sorából, mert a törvény által megkívánt vagyoni képesítést már nem tudja kimutatni. A főrendház utólag megvizsgálván könyvét, gyanusnak találta azt és ezért áttették az aktákat a királyi ügyészséghez, amely nyomozásra alkalmasnak találta az ügyet. Ezért felszólította a rendőrséget, indítsa meg a nyomozást arra nézve, hogy *Uray* báró adókönyvébe miképpen kerültek bele a megtevesztő adatok. A rendőrség *Urayt* is ki fogja hallgatni s ezért ma beidézte.

— *Maione* kitüntetés. *Maione* Vincenzót, a kiváló, országos hírű a. a. di. olasz vívómestert szép kitüntetés érte. Az olasz király az olasz koronarend lovagjává nevezte ki, s utasította a bécsi olasz nagykövetséget, hogy a kiüntetést neki adja át. *Maione* kilenc éve tanítja az olasz vívást Magyarországon s a többek közt tízenöt magyar ezred tisztikarának volt a vívómestere. E mellett a sportegyesületekben, külön kurzusokban kifejtett működésével, vívóakadémiáival becsületet szerzett az olasz névnek s méltán részesült a kitüntetésre. A Magyarországon működő olasz vívómesterek közül az olasz koronarendet eddig csak *Santelli*, az ismert nevű budapesti mester kapta meg.

— Egy szegény ifjú története. A kolosvári unitárius főgimnázium interna usában tegnap éjszaka öngyilkossá lett egy fiatal diák. Nagy riadalom támadt a hálóteremben, a felriadt diákok megrémülve látták, hogy társuk, *Szakács* Zsigmond nyolcadosztályú tanuló felbontotta magát és véreben leföng. Gyorsan orvost hívtak, de ez már csak a halál: konstátálhatta. A tragikus véget ért fiatalember öngyilkosságának háttere egy iskolai fogymint ügy. Az unitárius gimnáziumban napokkal ezelőtt az egyik diáknak pénze veszett el. Szigorú vizsgálat indult meg. Gaál Kelemen, a gimnázium igazgatója napok hosszalig vallatta a tanulókat, akik közül többen azt vallották, hogy látták, amikor egy magas, barna, pkás fiatalember éjszaka végigjárt a hálótermet és az vehette el a pénzt. Gaál igazgató ez alapon *Szakács* Zsigmondot vette gyanú alá.

— Kérem, — mondta a megrémült diák a k — minden jel arra vall, hogy én a tettes. *Bizonysítsa be az ellenkezőjét*, különben a legszigorúbban fogok eljárni. *Szakács* Zsigmond hiába tiltakozott a vád ellen. Bizonysítani nem tudott, társai is őt gyanúsították a lopással. Az érzékeny lelkű, önzetlen fiatal ember nem bírta elviselni ezt az állapotot. Tegnap éjjel aztán, mikor már mindenki aludt, végrehajtotta vezetes tettét. Szüleinek levelet írt, ezt a néhány sort:

— A pénzt nem én loptam el, s ha az élőknek nem hittek, higgyenek a halottnak.

Gaál igazgatót mélyen leujtotta az eset, mert a szerencsétlen Szakacs Zsigmond unoka öccse volt.

— Budapesti dlákok Aradon. A budapesti nagymező-művelő felső kereskedelmi iskola növendékei tanáraik vezetése mellett ma reggel Aradra érkeztek. A fővárosi dlákok a husvét szünidőt tanulmányúton töltik és utjuk közben értek Aradra. Itt megtekintették a város nevezetességeit és este tovább utaztak Erdély felé.

— Kifosztott ezredpénztár. A brassói helyőrségi hadbírószag távirában értesítette a budapesti főkapitányságot, hogy az ezredpénztárt kirabolták és hogy a rablással gyanúsított Niederle Brunó altiszt Budapésre utazott. Niederle c. vilkorában kereskedelmi levelező volt, beszél magyarul, németül, csehül és lengyelül és a katonáknál nagyon szerették. Ő kezelte a tiszti havi-pénzeket és élelmiszeri utalványokat. Szökésekor egyenruhában volt. A rendőrség nyomozza.

— Váltóhamisítás — nagylelkűségből. *Bekegszászról* jelentik: Néhány nappal ezelőtt, mikor a beregszászi esküdtszék Dávid Márton gyilkossági ügyének tárgyalását megkezdte, a vádlott egyik fia, Dávid Dezső, aki Veréce ugocsamegyei községben lakik, arra kérte Dobos Mihály verécei jómódú gazdát, hogy szírájon neki egy kilencszáz koronás váltót. Mikor Dobos kérdezte, mire kell neki a pénz, Dávid azt felelte, hogy apja védőjének, Kelemen Samu országgyűlési képviselőnek ügyvédi díját, ezer koronát előre kell lefizetnie, mert Kelemen különben lemond a védelemről. Dobos megtagadta a váltó aláírását, mire Dávid ráhamisította Dobos nevét egy váltóra és felvette a pénzt. Dobos most megindta a hamisítást és elhívatta a községi előjárósághoz Dávidot, aki ott nem is tagadta a dolgot és kijelentette, hogy atyja megmentése érdekében akár lopni is kész lett volna. A csendőrség megindította a vizsgálatot, bár Dobos Mihály haladékot adott Dávidnak az ügy rendezésére. Kelemen Samu dr., akit telefonon megkérdezték az ügy állása felől, azt mondja, hogy védői tiszteletdíját Dávidék tényleg előre fizették le, de neki sejtelt sem volt arról, hogy a szükséges összeget hamis váltó alapján szerezték meg. Ő a pénz eredetéről mit sem tudott. Igaz, hogy a családdal ezer korona honoráriumban egyezett meg, de ez az összeg éppen nem nagy és szokatlan a hasonló bűnügyekben teljesített munkáért.

— Lelketlen anya. Az aradi gyermekmenhelyről Lukács Rozália cigánylányt kiküldték csecsemőjével Pécskára, hogy a kis gyermeket ott dajkaságba helyezze el. A leány kiutazott, de a faluban meg akart szabadulni magzatától és fojtogatni kezdte a kis gyermeket. A faluban többen észrevették a leány szándékát és megakadályozták a csecsemő elpusztításában. A községi előjáróság visszakisértette Aradra a menhelyre, amelynek vezetősége értesítette a rendőrséget. A lelketlen anyát átkisérték az ügyészségre, a gyermeket pedig újból a menhelyen helyezték el.

— Két ló ára harmincegy fillér. Megírtuk, hogy milyen módon csapta be Komlozsán Avram és Farkas Mátyás a pénteki lóvásáron Tóth István dombegyházi lakost. Kicsalták két lovát. Adtak neki negyven korona készpénzt és egy hasznavehetetlen váltót. Tóth feljelentésére a pécskai csendőrség kinyomozta a csalókat. Komlozsán beismerte, hogy megvette Tóthtól a lovakat negyvenkoronáért s beismerte azt is, hogy tudatosan rosszul állította ki a vételár fejében adott váltót. A lovakat Magyarpécskára vitte s ott Farkas Mátyással eladatta Bajós

József pécskai kenyérsütőnek háromszáz koronáért. A pénzből Parkasnak adott negyven koronát, öven koronát elmulatott, a többit adóssággal rendezésére fordította. Mikor a csendőrség letartóztatta, harmincegy fillér volt nála. Ezt hajlandó volt Tóthnak átadni. Behozták Aradra Komlozsánt, az ügyészség megadította ellene az eljárást. Tóth a harmincegy fillért az ügyészségnél átvette.

— Husvét napilapok. A napilapok az idén is, mint minden évben, husvétkor rendkívül bő tartalommal jelennek meg. Tekintve az óriási keresletet, amely különösen a fővárosi napilapok iránt megnyilvánul, a Weisz és Klein könyvkereskedő cég elhatározta, hogy a szokottnál nagyobb mennyiségben hozatja meg a fővárosi lapokat és hogy az újságolvasó publikumnak ne kelljen tolongania, ha egyik vagy másik napilapot meg akarja szerezni, már most fogad el előjegyzéseket. A Neue Freie Presse, ugyisint a többi bécsi lapok már a megjelenés estéjén kaphatók a fenti cégnél.

— A Boczkó-émléktábla bevételjei és kiadásairól közölt elszámolásba tollhíba folytán tévedés eszmzett be. Az egyéb kiadások rovatában 48 k. szerepel, holott azok csak 26 k.-t tettek ki s így az Asztalos Sándor és Boczkó Dániel szoborművére nem 10 k., hanem 32 korona jutott, amely Sólalvi György urnak át is adatott. A bizottság nevében Mandl Vilmos dr. elnök, Hirschl Zsigmond pénztáros, Kopp János ellenőr.

— Pusztító forgószél. Az aradmegyei Kurtakér községből jelentik, hogy ott a minap pusztító forgószél vonult el. A szél Subtoja község felől jött és utjában sok kisebb házat összerombolt. Kurtakéren több épület tetejét leszedte. A forgószél majdnem egy óra hosszáig tartotta rettegésben a lakosságot.

— Birtokcsere. Az elmúlt héten Aradon a következő birtokváltozások történtek: Szűcs Gábor és neje Szabó Julianna eladják az aradi 1897. sz. tjkvben felvett György-utca 23. sz. házat 2450 koronáért Dézsi János és neje Vidó Rozáliának. — Kádár István és neje Zsinner Mária eladják az aradi 7339. sz. tjkvben felvett Salacz-utca 6. sz. házat 13200 koronáért Kalmár Nándornak. — Az aradmegyei takarékpénztár eladja az aradi 4103 sz. tjkvben felvett Zimándi-utca 1. sz. házat 2500 koronáért Karabás Demeter és neje Nyilásztor Helénnek. — Fischer Adolf és neje Gottfried Irma eladják az aradi 4177. sz. tjkvben felvett Edelsbacher-utca 1. a. sz. házat 9000 koronáért Bonyhay Kálmán és neje Kovács Ilonának. — Ráky Ferenc eladja az aradi 1894. sz. tjkvben felvett György-utca 25. sz. házat 3000 koronáért Ilyés Mihály és neje Pálffy Zsuzsannának. — Ékes József és neje Theisz Róza eladják az aradi 1694. és 7264. sz. tjkvben felvett Csutor-utca 15. és Mihály-utca 4. sz. házakat 5325 koronáért. Arad sz. kir. város közönségének. — Hazafi György és neje Csete Zsuzsanna eladják az aradi 7166 sz. tjkvben felvett Sága Koszoru-utca 17. a. sz. házat 2600 koronáért Fritz Ferencnek.

— Senki sem köteles anyósával lakni. A Jogtudományi Közlöny írja: A corbeili polgári bíróság kimondotta, hogy a házastárs elhagyása nem bontó ok, csakis akkor, ha az elhagyott félle szemben jogtalanul mutatkozik, vagyis tisztán a házasságból eredő kötelezettségek megszegésének szándékából ered. Alperesnő azért hagyta el a családi tűzhelyet, mert nem akart együttélni anyósával, de kijelentette, hogy kész a házassági életközösséget folytatni, mihielyt férje külön lakást vesz fel: ez az eljárása nem jogtalan és így nem bontó ok.

— A szabadgondolkodó pap. Prágából rendkívül érdekes esetről tettek ma jelentést. Az ottani szabadgondolkodók gyűlést tartottak. Az elnöki megnyitó beszéd után fölállott egy fiatal pap. Mindenki azt gondolta, hogy a szabadgondolkodók ellen fog beszélni, amikor egyszerre csak nagy feltűnést keltve kijelentette, hogy ő meggyőződött arról, hogy a vallásosságnak semmi értelme nincs és a szabadgondolkodók csoportjába lép. Ott a gyűlésen levette a papi talárt és nyomban kilépett a klérus kötelékéből. Az illetőt Zeweín Józsefnek

hívták és Prága mellett egy kisebb község plébánosa.

— Adomány az aradi sikeknéma intézetnek. S. prós községben, mint tudósítónk jelenti, Bau Simon jegyző indítványára a képviselőtestület elhatározta, hogy évenként 5 koronát ad az aradi sikeknéma intézetnek. Helyes volna, ha más községben is követnék ezt a példát.

— Elvesztett egy barna viseltes bőrtárca e hó 9-én este 9 óra tájban a Wesselényi-utca Altmann-házától, a 43-as házszámig vezető uton, 40 korona 04 fillér készpénz, több darab számla és egy özv. Págy Miklósné nevére szóló adóintés tartalommal. Tekintve, hogy a veszteség fenti összeget kenyeretlenné teszi, nagyon kéri a becsületes megtalálót, hogy azt neki vissza adni kegyeskedjék. Városházára, inspekciós szoba.

— Nagy tombola est a Központi szállóban. Tisztelettel tudatom a nagyérdemű közönséggel, hogy szerdán, e hó 15-ikén este nagy hölgy-tombola-estély lesz. Szabad bemenet. Tombolajegy 60 fillér. Nyereménytárgyak Reinhart Fülöp butorgyáros kirakatában megtekinthetők. A nagyérdemű közönség becses pártfogásáért esedezik Rónai János szállodás. 1562.

— A „Pannonia” szálló éttermében ma és a következő napokon az élte női senekar hangversenyes szabad bemenettel. Kezdeté este nyolc órakor. Szabó Kálmán vendéglős.

— Rumcompositio 1 literhez 20 kr. Likör aroma 1 literhez 30 kr. Vajtek és Weisznál. 191

TORVENYKEZÉS.

Paraszt-szerelem.

— Esküdtszéki tárgyalás. —

Arad, április 14.

Szerelmi féltékenységből támadt bűnügy került ma az esküdtbírószag elé.

Urszój Stefán és Jenesutz Stefán fiatal kőrőlsei legények jó barátságban éltek egymással mindaddig, míg Jenesutz múlt év novemberében hazajött a katonaságtól. Ettől fogva Urszój úgy vette észre, hogy pártása vetélytársa lett, mert annak a leánynak udvarol, akit ő már régebben szeret.

A féltékeny legény e miatt több ízben hevesen összekocant Jenesutz Stefánnal, de tetlegességre nem került a sor. Ez év február kilencedikén azonban Urszójnak egy barátja hírl hozta, hogy vetélytársa el fogja őt tenni láb alól, mert Jenesutz egyedül akarja bírni a leány szerelmét. Urszój ekkor elhatározta, hogy megelőzi Jenesutzot. Este a legény lakása elé lopódzott és a szobában vacsora mellett ülő Jenesutz fejét az ablakon keresztül céiba vére rástította seréttel öltött fegyverrel. A lövés találta, a sértekek a szerencsétlen Jenesutz fejébe és fülébe fúródtak, úgy, hogy az egyik fülén megsiketült és a szenvedett súlyos sérülések miatt egy hónapig belegen feküdt. Urszój a csendőrség elfogta és az ügyészség fogházába szállította, ahonnan szuronyos bőrtőrő kísértéssel a mai főtárgyalásra. A sértett Jenesutz Stefán máig sem gyógyult meg teljesen, bekötött fejjel, dagadt arccal jelent meg a bíróság előtt.

A főtárgyaláson Köller János kir. ítélőtáblai bíró elnökölt, szavazóbírák voltak: Galán József és Nagy József kir. törvényszéki bírák. A vádat Fikler Károly dr. kir. ügyész képviselte.

A teljes beismerésben levő vádlott vallomása után tíz tanút hallgattak ki. A kérdések megszövegezése és a perbeszéd elhangzása után az esküdtek határozathozatalra vonultak vissza. Az esküdtek bűnösnek mondták ki a vádlottat a szándékos emberölés kísérletében, mire a bíróság Urszój Stefánt hat évi fegyházra ítélte. A védő, Fazekas Lajos dr. Pop C. István ügyvéd helyettese az enyhítő szakasz alkalmazásának mellőzése miatt semmisségi panaszt jelentett be, míg az ügyész az ítéletben megnyugodott.

§ Tolmács kinevezés. Az aradi kir. törvényszék közbírré teszi, hogy Petrutiu Justin klsjenői ügyvédet a klsjenői kir. járásbírószag melé állandó nites román tolmácsá nevezte ki.

Időjárás.

Az országos meteorológiai intézet jelentése.
1908. április 15-én.

Változékony.

Enyhe.

Nyugaton, délen sok helyütt csapadék.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS**Új-aradi heti gabonavásár.**

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Új-Arad, április 14.

Gyönyörű tavaszi időjárás mellett a véssek szépen fejlődnek. A gazdaközönség ma már megelégedettebb hangon nyilatkozik a mezőgazdasági állapotokról, mint a bőséges csapadék alkalmával. Kíváncsian lenne, hogy ezen kedvező körülmény továbbra is fennálljon.

A gabonáért irányszata a megfelelő idő következtében keletkezett jó kilátások hatása alatt áll és lanyha.

Ma közepes hozatal volt. Az árak hanyatlottak.

A mal piacon elkelt:

3-400 mm. buza 9 60-80

2-300 mm. tengeri 5 50-55

Névtelen jegyzés:

Rozs 8 90-90

Zab 6 70-6 80

Árpa 6 30-40

A gabonák 50 kilogrammonként koronában értendők.

Budapesti áru- és értéktőzsze.

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Budapest, április 14

Amerika 3/4-el olcsóbb. 15 ezer mm. 15 fillérrel olcsóbb.

Az árak 50 kilónként zárulva:

	Déli zárlat	5 órai zárlat
Buza áprilisra	10.50-10.51	10.62-10.63
Buza májusra	10.54-10.55	10.69-11.70
Buza októberre	9.14-9.15	9.40-9.41
Zab áprilisra	7.03-7.04	7.06-7.07
Rozs áprilisra	9.20-9.21	9.40-9.41
Tengeri májusra	6.23-6.24	6.29-6.30

Zárul 5 órakor:

Osztrák hitelrészvény	634 25
Magyar hitelrészvény	745 —

Budapest-kőbányai sertéskereskedelem.

— Április 14. —

Magyar elsőrendű: Öreg nehéz páronként 400 kilogrammon felüli súlyban — 200-240 kilogrammig terjedő súlyban — fiatal nehéz páronként 250 kilogrammon felüli súlyban 126-128 fillérig; fiatal közep páronként 251-320 kilogrammig terjedő súlyban 130-132 fillérig; könnyű páronként 130 kilogrammig terjedő súlyban 130-132 fillérig. Szerbiai: Nehéz páronként 250 kilogrammon felüli súlyban — 200-240 kilogrammig terjedő súlyban — fiatal nehéz páronként 240-260 kilogrammig terjedő súlyban — 130-132 fillérig; könnyű páronként 240 kilogrammig terjedő súlyban — 130-132 fillérig. Sertéslétszám: Április hó 11. napján volt készlet 30.165 darab. Április 12. napján felhajtott 357 darab. Április 13. napján elszállított 345 darab. Április 13. napjára maradt készletben 30.117 darab. A hízott sertés üzlet irányzata: Kellemesebb.

IDEGENEK ARADON.

— Április 14. —

Fehérkereszt-szálloda. Márkus Zsigmond kereskedő Budapest. — Bettyán József tanár Déva. — Fischer Lajos magánzó Arad. — Fromm Dániel utazó Budapest. — Zerkintz Lajos kereskedő Bécs. — Klein Izidor utazó Bécs. — Scheinberger Mór magánzó Szeged. — Weisz Lajos bankár Budapest. — Róth Ernő dr. ügyvéd Karánsebes. — Lazineha F utazó Saar. — Precios Mányhért dr. ügyvéd Temesvár. — Golzner Ignác fatermelő Lugos. — Morgenthau Zsigmond utazó Berlin. — Schüchhof Ede kereskedő Prága. — Prokop Emil utazó Bécs. — Gimes Ferenc gőzmalom Orosháza. —

Fischer Ernő utazó Budapest. — Kerekes József utazó Budapest. — Schatz Bernát utazó Budapest. — Kovács Ignác utazó Budapest. — Pekár Gyula iró Budapest. — Moskovitz Emil utazó Budapest. — Szántó Herman utazó Szeged. — Bihari Jenő dr. egyetemi tanár és neje Brassó. — Bedő Lajos m. kir. főerdész Dobrócs.

Központi-szálloda. Herczföld Dezső utazó Budapest. — Elek Miklós utazó Budapest. — Rosenthal Ignác üzemvezető Körösbánya. — Juhász Árpád gazdaság Apatelek. — Berkovits Herman kereskedő Brád. — Stern Gyula hivatalnok Körösbánya. — Neák Géza kárbecslő Budapest.

Vass-szálloda. Vinterstein Rudolf utazó Bécs. — Kálmán Ede utazó Budapest. — Nagy János utazó Temesvár.

Pannonia-szálloda. Lánosz Nándor birtokos Szépfalu. — Irtiz Henrik utazó Budapest. — Miklós Jenő gyáros Budapest. — Fejéti Gyula iparos Nagyvarad. — Temes Vilmos magánzó Szegvár.

Husvét első napján

este fél 9 órakor lesz meg-
tartva a Nyom-
dász Szakegy-
letnek a „Gu-
tenberg” dalárda közreműködésével a vá-
rosi liget összes termelben rendezendő tánc-
mulatsága.

Nemzeti Színház.

Szerda, 1908. évi április hó 15-én:

A) bérlet

A) bérlet

Ernáni.

Opera 4 felvonásban. Irt: Piave. Zenejét szerző: G. Verdi.
Fordította: Egressy Benl.

SZEMÉLYEK:

Ernáni Ferrari A. Elvira, jegyese Wlassák V.
Don Carlos Ladiszlai J. Giovanna Leöveiné.
Rury Gomez Hunyadi J. Don Ricardo Faludi K.

Kedvezményes jegyek 1000 forintig.

U. képek.

Szenzációs érdekességek

Egy hadihajó vízrebocsajtása.

Uránia színház.

(Ezeró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Műsor 19: 8. április hó 15-én, szerdán:

1. Elveszett ingomb. Kacagató. 2. Kis japán leány.
Dráma. — 3. A csodadoktor. Kacagató. — 4. A bátorság haszna. Dráma. — 5. Kiváncsi gyökörök. Kacagató.
— 6. Nagy akadályverseny Uptownban. Sportkép. — 7. Csillagász sors. Színes kép. — 8. Róma hadihajó vízrebocsajtása az olasz király jelenlétében. Látványosság.

Minden előadás alatt katonazene játszik. — Cukrászda.
Előadások hétköznapokon délután 5 órától kezdve este 10 óráig.

ÁJÁNLÓK**Ajánlok
a Husvétüi ünnepekre**

kitünő minőségű

Brassói és Prágai husvétüi sonkákat,
friss érkezésű dunai orsovai halakat.
Nagy választék friss sajtok,
csemegék, borok, pezsgők és
fűszer-árakból.

Elsőrendű üzlet, legjobb, legfrissebb áruk
mindenkor legolcsóbb árakban.

Dürr Gusztáv,

csemege, fűszer, pezsgő, bor és ásványvíz-
kereskedése

Arad

a vároházzal szemben. Telefon 116. sz

Pénzének
ellensége,

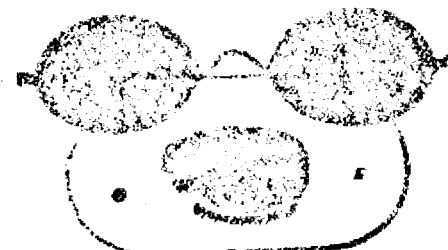
ki azt francia pezsgőért szórja, mikor
egyenértékű hazai terméket sokkal ol-
csóbban kaphat.

Elsőrendű pezsgő üzlet.

DICK-SAMU

Árnyék és látványosság

Arad, Árkady-tér és Weitzer János-nál szomszéd

Kis és nagy mindenféle árúkat és
szolgáltatásokat a legolcsóbb áron
biztosítunk. Az árak mindenkor a leg-
jobb minőségű árukéval egyeztetve.
Bármi, amit csak kívánsz, az nálunk
biztosan megkaphatsz. Legjobb árakban.

Nagy választék mindenféle
bor, must és pezsgő. A leg-
jobb minőségű és legolcsóbb árakban.
Bármi, amit csak kívánsz, az nálunk
biztosan megkaphatsz. Legjobb árakban.

Szemüvegek és orvosi segédeszközök
vagyis mindenféle orvosi segédeszközök
legolcsóbb árakban.

Fajtiszta riparia portalis alanyon oltott,
elsőrendű, duggyökérzetű bor- és cseme-
gefajta 296

szőlő-eltványokat,

valamint gyökerező riparia portalis

szőlő-vesszőket

bármely mennyiségben szállít

HÁMORY GAZDASÁG

szőlőültetvény-telepe Arad.

Bővebb felvilágosítással és áraján-
lással szívesen szolgál

Deák Ferenc-utca 3. szám alatt.

Telefon 229.

Olcsó árak, nagy megtakarítás!!

Angol öltöny és felöltő szövet újdonságok megérkeztek a kizárólagos posztó gyári raktárba

Leichner és Fleischer

Arad, Szabadság-tér 17.

Angol női costum kelmék nagy választékban

Feltűnő újdonság!

Hirdetmény.

Az „Amerikai szőlőtelep-szövetkezet Arad-hegyalján“, szövetkezetnek, a f. é. február hó 24 iki hirdetménynyel április hó 12 ikére összehívott közgyűlése, a tagok határozatképes számban való megjelenése hiányában nem volt megtartható. Ennek folytán, ugyanazon napirenddel, újabb közgyűlés hívatik egybe, s ennek Arad-on, a kereskedelmi és iparkamara helyiségében eszközöndő megtartására határozatul folyó évi április hó 30-ának d. u. 3 órája. az alapszabályok 17. § a értelmében azzal tüzetik ki, hogy ezen újabb közgyűlésen, a megjelent tagok számára való tekintet nélkül, jogérvényes határozatok hozhatók.

A napirend tárgyai: 1. Határozathozatal a szövetkezet feloszlása iránt. 2. Felszámoló kirendelése.

Arad, 1908. évi április hó 13-án.

1658

Az igazgatóság.

9089—1908.

Hirdetmény

A fiumei cs. és kir. haditengerészeti akadémiában az 1908/9. iskolai év kezdetén mintegy 35 ingyenes, féldíjmentes kincstári, illetve fizetéses és alapítványi hely fog betölteni.

A részletes felvételi feltételek a városi katonai ügyosztályban betekintheők.

Arad, 1908. évi március hó 28.
A városi tanács.

DÉLICE

SZIVARKAPAPIR ES SZIVARKAHÜVELY.

Értesítés

Van szerencsém a n. é. közönség szíves tudomására hozni, hogy **Aradon, Saliacz-utca 3. sz. a.** egy a mai kor igényeinek mindenben megfelelő

vésnöki műtermet

nyitottam.

Raktáron tartok:

réz-, rugganta-bélyegzőket, számozó gépeket, keletbelyegzőket, dombornyomó sajtókat, sablonokat és mindenféle bélyegző-festéket (Durabell-festék minden színben).

Készíték:

monogramokat, címereket, egyleti és sport-jelvényeket, zászló-szegeket, írás vést és minden e szakmába vágó munkát 565

jutányos árak mellett.

Tisztelettel

Schubauer J.

vésnök.

Nagymennyiségű

maculatura

jutányos áron

eladó.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

6193—1908. kh. sz.

Hirdetmény.

A magyar szalmaanyaggyártársaság Alsómarosparton 13—14. sz. a. gyárában egy szűrőtelep felállítására telepengedély iránt folyamodván, az 1884. XVII. t.-c. 27. § a értelmében a telep helyszín tárgyalására határozatul folyó évi április hó 15-én d. e. 10 órájára kitűzetik, a melyre az érdekeltek ezután is meghívhatók azon észrevétellel, hogy a telep helyszín és tervrajza, valamint az üzem módjának leírása a kapitányi hivatal ipariügyi osztályánál folyó évi április hó 15-ig, mindenkor a hivatalos órák alatt betekintheők a netáni észrevételek írásban ugyanott, előszóval pedig a helyszíni tárgyalás alkalmával megtehető, mert amennyiben ilyenek nem említtetnének, s ha köztekintetek gátlólag fel nem merülendnek, a telep engedély az idézett törvény 30. §-a rendelkezéséhez képest ki fog adatni.

Arad, 1908. évi április hó 8-án.

Sarló,
fő apitány.

Könyvkötészetünkben
tanuló leányok
felvétetnek.

ÚJ ÜZLET!

Weisz és Benjamin

Arad, Andrassy-tér 22. (Hajós-gyógytár mellett.)

Ajánljuk újonnan felszerelt raktárunkat u. m.:

Kézimunka és minden hozzávaló rövidárak,
női keztyűk, csipke, szallag, gyermekruhák
és bábé kelengye nagy választékban.

Figyelmes kiszolgálás, olcsó árak.

1426

Helybeli és vidéki telefon szám 635.

Ruszánda gyógy-iszap fürdő

Melenczén (Torontál-vármegyében),

mely gyógyeredményben azonos a Pöstyén és Szent-Lukács iszapfürdő gyógyerejével

1908. évi május hó 14-én nyílik meg.

Az iszap és víz gyógyerejét különösen közsvényben idült izületi rheumában, a scrophulosis minden alakjában szenvedők, ugyszintén minden kenőgyógymódnak ellenálló bőrbetegségek, különösen psoriasis és prurigóban szenvedők, továbbá rendellenes vérzésben szenvedő nők és idegbetegségek igen magasztalják.

Speciális hatása a csontbántalmaknál, caries necrosisnál, a leghiresebb nemzetközi fürdőket felülmúlja.

Az idült Lues bántalomnál mint utókúra kitűnő sikert mutat fel, és e célra külön kabinok állanak rendelkezésre.

Vendégeknek rendelkezésére állanak: három legmodernebben berendezett lakóházak, tágas teraszokkal, gyógy- és étterem, kitűnő konyha, rendkívüli jó zene, tekepálya, tekeasztal, zongora, árnyas és virágos park padokkal stb. stb.

Kívánatra, pontos cím megjelölésével, készséggel és díjmentesen közelebbi felvilágosítással szolgál alulírt ügyvivő.

Prospectusok bermentve küldetnek.

Ruszánda gyógyfürdő igazgatóságáért:

1439

Melenczén, 1908. évi március hó 26-án.

Piperszki Kaménko,
ügyvivő.Petrovits Jenő,
elnök.

27. sz. Arad, melyet a fő apitány

Mc Cormick

amerikai aratógép-gyár

igazgatósága és főraktára:

Budapest, V., Alkotmány-utca 12.

Knecht E. John igazgató.

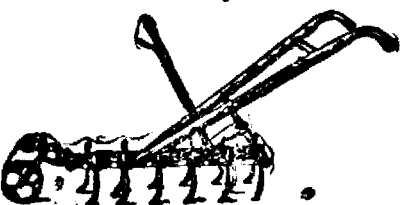
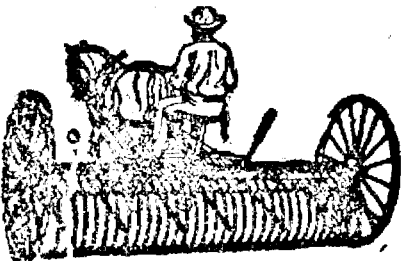
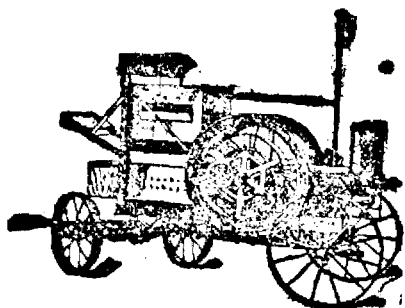
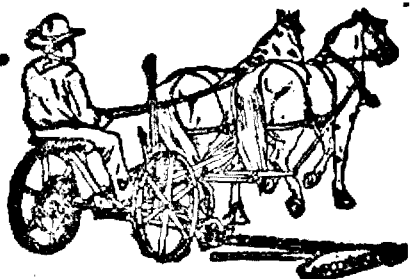
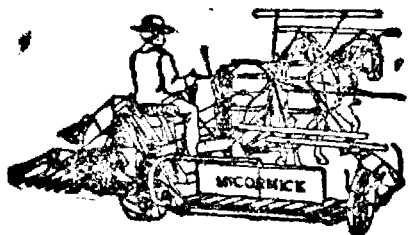
Mc Cormick kévekötő-arató-

gépei és marokrakó-arató-

gépei a magyar viszonyoknak

megfelelően külön lesznek gyártva.

Ez nem üres frázis, hanem tény!

Vezérképviselők Kovács Soma és Tárca urak Aradon. 5086

APRÓ HIRDETÉSEK.

A József főherceg-úton

emeletes ház, pincével és a kör-
utig terjedő telekkel, eladó. Bőve-
bet e lap kiadóhivatalában. 1647

Hegyi bor

1907. évi, korcsmárosok vagy fo-
gyasztási szövetkezetek részére hor-
dónként is eladó. Felvilágosítást
ad Vojtek Alajos Arad. 1653

Cséplőgép eladó.

Első magyar gazdasági gépgyári
gyártmányu 4 és fél lóerős hat
nyomással jár, teljesen jó karban
helyszűke miatt olcsón eladó. Bő-
vebet Tóth Bélánál Arad, Varjassy
József-utca 11. 1659

Világoson

A motor állomáshoz közel 1400
□-l amerikai oltott szőlő új kol-
nával ellátva előnyös áron eladó.
Tudakozódhatni Leszich Gábor ék-
szerésznél Békés-Csabán. 1558

Hálószoba, diván,

konyhaberendezés és egy karika-
hajós gép eladó. Aulich Lajos-utca
2. sz. I. emelet, ajtó 6. 1629

Vidékre

egy elsőrangú fehérvarrónő keres-
tetik. Bővebet Markovits, E) Vá-
lasztó-utca 66. 1626

Egy fűszer üzlet berendezés

olcsón eladó. Czim a kiadóhiva-
talban. 1627

Javaszi Blouse Album

igen változatos eredeti francia
blouse mintákkal. Ára 1 kor. 50
fill. Aradon kizárólag **Ingusz I.**
és **Fia** könyvkereskedésében kap-
ható. 201

Jég,

kristály tiszta. Kapható havi
bérletben naponta házhoz szállítva.
Petőfi-utca 7/a Telefon 199. szám.
1031

Veszek könyvtárakat

és hangjegyeket. Minden újdonság
raktáron. Antiquárkönyvek. Könyv-
tárak berendezése. Nyomtatványok
elkészítése. Rongált dobozu levél-
papirok kiárusítása. Égető appará-
tusok. Kölcsonkönyvtár. Kerpel Izso
könyv- és papirkereskedése, Ara-
don. 212

és Illés-utca

ben egy kovács
ó. Bőveb-
yesült Vas-
zmesternél.

Alkalmi vétel.

Remek diszlelépapi. Finom olaj-
nyomatu műlapok, husvéti és egyéb
képeslapok nagyban K. 2.40-től.
Imakönyvek. Kölcsonkönyvtár, anti-
buarium. Tolnai világlapja összes
kedvezményekkel. Krausz Paulin
könyv és papirkereskedése Szin-
házépület. 995

Két szobás utcai lakás

minden hozzátartozóval kiadó. Bő-
vebet Aranykéz-utca 20. sz. alatt.

Könyvelő,

ki a gépirást is bírja, május 1-ére
állást keres. — Cím a kiadóhiva-
talban.

Egy szép magas

2 szobás lakás minden hozzávaló-
val azonnal kiadó Thökölyi Imre-
utca 37. sz. a.

Több mint 25 év óta elismert leg-
előcsőbb bevásárlási forrás!

Kilényi C. és Társa

divat, kőmű, rövidkártya és fehérnemű üzlete
a „Kék golyóhoz“

Arad, József főherceg ut II. szám
(Karolina-utca sarkán.)

Nagyon olcsó árban árusítatnak:
vásznak, divatszövetek, blous selyem,
barchetek, trikó ingek és nadrágok,
sapkák, keztyűk, harisnyák, cipők,
gyermek ruhák, női és férfi ingek,
nyakkendők, ággyerítő, paplanok,
esőernyők, stb. 516

Legelőcsőbb bevásárlási forrás!

Új cipész-üzlet!

Van szerencsém a n. é. közön-
ség szíves tudomására hozni, hogy

Báthlyány-utca 32. szám alatt

egy a mai kor igényeinek megfelelő

cipész-üzletet

nyitottam, hol úgy a rendelések,
mint kész munkák a legjobb mi-
nőségű anyagból, a legdivatosab-
ban készülnek.

Ugyisint a javítások ponto-
san és azonnal készíttetnek.

A n. é. közönség b. pártfogását
kérve, tisztelettel 425

Márton György,
cipész.

Költözködők figyelmébe.

Villanyvilágítás, villany-
csengő berendezés és javításo-
kat, petroleum lámpák átalakítását
gáz és villanyra legelőcsöbben, szak-
szerűen végzem.

Lusztterek gáz és villanyra,
gyári árban eladók, továbbá Auer
égők, izzólámpák, gyöngyrotok és
üveg felszerelések. 1485

Diamant Ferencz,

Atzél Péter-utca 2., színház főbejá-
rával szemben (Bohus-udvarban.)

Faeladási hirdetmény.

Az Első szászrégeni tutajkereskedő társulat eladja nyil-
vános, de csak is írásbeli ajánlati árverésen, Szászrégeni iro-
dájában a „Ploptis“ Gyergyóremetei határán, „Kelemen-Nyir-
mező“ és „Székpatak“ Maroshévízi határán és „Ungurás-
Neagra“ Gödemesterházi határán lévő erdeinek faállományát,
melyek a Maros folyó és az építés alatt levő széxely vasutak
Dóda-Gyergyószentmiklósi vonal közelében fekszenek és pedig:

A Székpataki erdőt 26280 m³ lucz és jegenyefenyő ha-
szonfa, 239 kat. holdon 1908. május hó 1-én.

Kikiáltási ár K. 170900.—

Az Ungurás Neagra erdőt 57869 m³ lucz és jegenyefenyő
haszonfa, 5404 m³ bükk müfa és 20295 m³ bükk tűzi-
fával 857 kat. holdon 1908. május hó 10-én.

Kikiáltási ár K. 315000.—

A Ploptis nevű erdőt 87052 m³ lucz és jegenyefenyő ha-
szonfa 479 kat. holdon 1908. május hó 20-án.

Kikiáltási ár K. 617500.—

A Kelemen-Nyirmező nevű erdőt 405704 m³ lucz és je-
genyefenyő haszonfa és 106033 m³ bükkfa 3611 kat. holdon
1908. május hó 30-án.

Kikiáltási ár K. 2743000.—

A bánatpénz 5%, a kikiáltási árnak.

Az általános árverési és szerződési feltételek minden
érdeklődő által megtekinthetők az Első szászrégeni tutaj-
kereskedő társulat irodájában Szászrégenben, kívánságra meg-
küldetnek. 1448

Tápértékben leggazdagabb,

Hatásában felülmulhatatlan

a Hajós-féle kellemes ízű

Csukamájolaj.

Gyermekek és felnőttek által egyaránt kedvelt.

Ára egy üvegnek 2 korona. 241

Fagydaganatok elmulasztására

Fagyviszketegség biztos megszüntetésére

kitűnő hatásu szer a Hajós-féle

FAGYBALZSAM.

Egy üvegnek az ára 70 fillér.

Tyúkszem már nincs többé!!

Igy kiáltanak ezren meg ezren, akik a Hajós-féle

ANAGALLIN

használták. Ára egy üvegnek utasítással 70 fillér.

Fenyőillat a szobában. Ára 70 fillér.

Ibolya, Gyöngyvirág és Heliotrop szobaillatok, üvegje 70 fillér.

„Never“ amerikai gummikülönlegesség, a képzeletű
legjobb övszer. 6 drb. egy eredeti fémdobozban 2 kor.

Fenn szerek valódi minőségben kaphatók:

Hajós Árpád

gyógyszertára és gyógykezelési laboratóriumában

Arad, Hunyadi-lőr 23. sz., a megyeháza szomszé-
gában.